Załącznik do Uchwały Nr XXVI-181/2026
Rady Powiatu w Kraśniku
z dnia 29 kwietnia 2026 roku

POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI
NA LATA 2026 – 2030

Kraśnik 2026

SPIS TREŚCI

WSTĘP ... 3

1. METODOLOGIA ... 4

2. PODSTAWY PRAWNE I PROGRAMOWE ... 5

3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU KRAŚNICKIEGO W KONTEKŚCIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI ... 7

4. PODSTAWOWE OBSZARY INTERWENCJI NA RZECZ POPRAWY SYTUACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI ... 15

4.1. PROFILAKTYKA, LECZENIE I POMOC TERAPEUTYCZNA ... 15

4.2 WCZESNA INTERWENCJA I PRZECIWDZIAŁANIE SYTUACJOM KRYZYSOWYM W OKRESIE DZIECIĘCYM ZWIĄZANYM Z POWSTAWANIEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI ... 25

4.3 OŚWIATA I KSZTAŁCENIE ... 31

4.4 ZATRUDNIANIE, PORADNICTWO I SZKOLENIE ZAWODOWE ... 45

4.5 ŚRODOWISKO ŻYCIA CODZIENNEGO ... 54

4.6 INTEGRACJA SPOŁECZNA ... 70

4.7 OCHRONA SOCJALNA I EKONOMICZNA ... 75

5. PROGNOZA ZMIAN ... 84

6. MONITORING PROGRAMU ... 85

7. RAMY FINANSOWE ... 86

ZAKOŃCZENIE ... 86

SPIS TABEL ... 88

WSTĘP

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2026-2030 jest elementem lokalnej polityki społecznej powiatu kraśnickiego wobec osób z niepełnosprawnościami, a ponadto programem operacyjnym zgodnym z Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2026-2030. Podstawę prawną do jego opracowania zawiera art. 35a ust. 1 pkt 1 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność to fakt obniżonej sprawności organizmu ludzkiego, przejawiającej się istnieniem wielu deficytów zdrowotnych, które wywołują obniżoną sprawność ruchową, intelektualną, psychofizyczną, trudności w komunikowaniu się oraz w funkcjonowaniu w społeczeństwie.

Kilkanaście lat realizacji zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami przez powiat kraśnicki, pozwoliło wielu pracownikom instytucji pomocy i integracji społecznej zdobyć wiedzę i doświadczenie z zakresu rozpoznawania potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin oraz wdrażania najlepszych rozwiązań w celu ich zaspokojenia. Ważnym podkreślenia jest fakt, że osoby z niepełnosprawnościami tworzą bardzo niejednorodną grupę społeczną, w związku z czym działania podejmowane na ich rzecz uwzględniały specyfikę występujących schorzeń i dysfunkcji.

Prezentowany program jest kolejnym, kompleksowym opracowaniem praktycznym, odnoszącym się do ściśle zdefiniowanego problemu społecznego jakim jest niepełnosprawność. Ma on pomóc w konstruowaniu najlepszych rozwiązań, które po wdrożeniu powinny stanowić przykład skutecznego działania.

Jednym z problemów związanych z problematyką niepełnosprawności wywołujących w społeczeństwie stałe zainteresowanie jest wysokie ryzyko wystąpienia zjawiska marginalizacji społecznej osób z niepełnosprawnością. Dochodzi do niego w sytuacji braku reakcji władz państwowych i samorządowych oraz otoczenia społecznego na rosnące, lecz nie zrealizowane postulaty osób o szczególnych potrzebach.

Liczne rozwiązania systemowe oraz inicjatywy programowe dedykowane osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom są poddawane społecznej ocenie pod kątem skuteczności ich oddziaływania oraz aktualności rozwiązań. W tym zakresie polskie rozwiązania korelują z dyrektywami i rekomendacjami unijnymi dotyczącymi włączenia społecznego

w oparciu o zasady równości szans i niedyskryminacji oraz zgodnie z zasadą pomocniczości (subsydiarności).

W dniu 16 lutego 2021 roku Rada Ministrów przyjęła dokument o perspektywicznym charakterze pod nazwą „*Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2021-2030”*, który wyznacza początek profesjonalnej polityki Państwa wobec osób z niepełnosprawnościami oraz szczególnymi potrzebami.

W dniu 29 marca 2021 roku Sejmik Województwa Lubelskiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia „*Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”,* uwzględniając kolejny dokument, którym jest „*Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021–2030”* oraz dokument wykonawczy do Strategii pod tytułem *„Wojewódzki Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2026-2030”.* Należy podkreślić, że na poziomie lokalnym polityka społeczna dysponuje wachlarzem rozwiązań programowych, które mogą stanowić źródło inspiracji, w celu budowania trwałych rozwiązań w obszarze pomocy i integracji społecznej, adresowanych do osób z niepełnosprawnościami.

1. METODOLOGIA

Do prac nad niniejszym dokumentem przystąpiono na mocy Zarządzenia Nr 49/2025 Starosty Kraśnickiego z dnia 3 lipca 2025 roku w sprawie powołania składu zespołów zadaniowych ds. opracowywania „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2026-2030”. W pracach nad programem aktywny udział wzięli przedstawiciele wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, jednostek organizacyjnych powiatu, w tym instytucji pomocy społecznej oraz lokalnych organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Zespół zadaniowy sporządził diagnozę środowiska lokalnego pod kątem skali występowania niepełnosprawności. Założenia do niniejszego programu opracowano w oparciu o dane zastane dotyczące osób z niepełnosprawnościami, które zostały pozyskane z wielu jednostek działających na terenie powiatu, w tym jednostek pomocy społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku, raportów monitoringowych za lata 2021-2024 oraz raportu z ewaluacji. Formułując cele i kierunki przyszłych działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami wyodrębniono siedem problemów podstawowych, na których oparto konstrukcję merytoryczną programu. Są to:

- Profilaktyka, leczenie i pomoc terapeutyczna;
- Wczesna interwencja i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym w okresie dziecięcym związanym z powstawaniem niepełnosprawności;
- Oświata i kształcenie;
- Zatrudnianie, poradnictwo i szkolenie zawodowe;
- Środowisko życia codziennego;
- Integracja społeczna;
- Ochrona socjalna i ekonomiczna.

Przed przystąpieniem do pracy nad programem przyjęto założenie o potrzebie doskonalenia systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami poprzez tworzenie warunków do rehabilitacji społecznej i zawodowej, wykorzystanie posiadanych zasobów instytucjonalnych i finansowych oraz spożytkowanie potencjału intelektualnego osób realizujących lub wspierających proces wyrównywania szans życiowych osób z niepełnosprawnościami.

Po zakończeniu prac nad dokumentem, a przed przedstawieniem ostatecznej jego wersji do zatwierdzenia uchwałą Rady Powiatu w Kraśniku, dokument skierowano do oceny Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Kraśniku.

2. PODSTAWY PRAWNE I PROGRAMOWE

Niepełnosprawność osób jest wrażliwym i złożonym problemem społecznym, różnie odbieranym i ocenianym przez lokalne społeczności, grupy i klasy społeczne oraz całe społeczeństwa. Cele jakie przyjęto w programie są zgodne z:

1. Europejską Kartą Społeczną, uchwaloną w 1961 r., która zawiera normy dotyczące bezpośrednio osób z niepełnosprawnościami, a w szczególności prawo do szkolenia zawodowego, rehabilitacji oraz readaptacji zawodowej i społecznej, bez względu na przyczynę i rodzaj ich inwalidztwa, prawa do poradnictwa i szkolenia zawodowego.
2. Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwaloną przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjętą przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r. i podpisaną przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. Zgodnie z treścią „osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają pomocy

w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej".

3. Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych przyjętą uchwałą Sejmu RP z dnia 01 sierpnia 1997 roku, w której stwierdza się, że osoby z niepełnosprawnościami, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.
4. Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
5. Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
6. Ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
7. Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 r., w której zgodnie z art. 25 i 26 Unia Europejska uznaje i szanuje prawo osób z niepełnosprawnościami do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.
8. Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. opublikowana w Dzienniku Ustaw z 2012 r. poz.1169 podkreśla znaczenie, jakie dla osób z niepełnosprawnościami ma ich samodzielność i niezależność, a także znaczenie, jakie ma dostępność środowiska fizycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, opieki zdrowotnej, edukacji, informacji i komunikacji.
9. Programem kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem" – edycja pierwsza przyjętym Uchwałą nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 roku, edycja obecna (2022-2026) przyjęty Uchwałą nr 189 w dniu 27 grudnia 2021 r. Zmiany w obecnym programie Rada Ministrów przyjęła w Uchwale nr 5 z dnia 17 stycznia 2025 r. Obecny program zakłada kompleksowe wsparcie dla kobiet w ciąży oraz rodzin z dziećmi, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę powstałą w okresie prenatalnym lub podczas porodu.

Na poziom życia osób z niepełnosprawnościami ma wpływ wiele czynników, które determinują wdrażanie nowych, pozytywnych rozwiązań w różnych dziedzinach codziennej egzystencji. Na tym założeniu sformułowany został cel główny, którym jest wyrównywanie szans oraz zwiększenie poziomu włączenia społecznego i zawodowego osób z niepełnosprawnościami poprzez usuwanie barier, podnoszenie dostępności oraz poprawę jakości ich życia w środowisku lokalnym.

Cel główny będzie osiągany w wyniku realizacji poszczególnych programów działania, dla których na potrzeby ich wdrażania, sformułowane zostały priorytety i cele szczegółowe oraz powiązane z nimi kierunki działań. Cele szczegółowe będą wskazywać sposoby osiągnięcia celu głównego i udzielą odpowiedzi na pytanie, jakie są zakładane efekty bezpośrednio zastosowanych narzędzi interwencji społecznej.

Przyjęte cele strategiczne (priorytety) osiągane będą w wyniku współdziałania instytucji publicznych, jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających w obszarach wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Integracja działań tych podmiotów powinna przynieść wdrożenie oczekiwanych rozwiązań, czyli zapewnić skuteczną pomoc i wsparcie osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu zaistnienia w ich rodzinach problemu niepełnosprawności.

3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU KRAŚNICKIEGO W KONTEKŚCIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Zasoby infrastruktury pomocy społecznej są zorganizowane na wysokim poziomie. Na terenie powiatu funkcjonują trzy domy pomocy społecznej: dwa dla osób starszych somatycznie chorych i jeden dla dzieci, młodzieży i dorosłych z niepełnosprawnością intelektualną. W powiecie kraśnickim swoją działalność prowadzą środowiskowe domy samopomocy, mieszkania wspomagane oraz warsztat terapii zajęciowej. W każdej gminie powiatu funkcjonują ośrodki pomocy społecznej, wspierające osoby z niepełnosprawnościami poprzez udzielanie świadczeń finansowych i niepieniężnych o charakterze indywidualnym i rodzinnym. Od marca 2026 r. działa również Centrum Usług Społecznych w Gościeradowie. W 2025 roku średnio 8 % mieszkańców powiatu objętych zostało wsparciem ze strony gminnych jednostek pomocy społecznej.

Powiat kraśnicki cechuje duża różnorodność zasobów przyrodniczych i historycznych, które przy ich właściwym wykorzystaniu mogą być efektywnymi miejscami wdrażania procesu reintegracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami w sektorze ekonomii społecznej i solidarnej. Na terenie powiatu istnieją warunki

do uprawiania sportu, organizacji wypoczynku. Od kilkunastu lat działalność prowadzą podmioty gospodarcze posiadające status zakładu pracy chronionej. Proces integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami wspomaga działalność kilkunastu organizacji pozarządowych.

Powiat kraśnicki posiada liczne zasoby instytucjonalne, których zadaniem jest udzielanie pomocy osobom z niepełnosprawnościami. Osoba z niepełnosprawnościami to taka, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku. Sytuacja tych osób jest bardzo zróżnicowana. Problemy, które ich dotykają, zależą od wielu czynników związanych z występującymi ograniczeniami. Różny jest charakter dysfunkcji, różne są ich przyczyny, różny jest czas ich powstawania.

Spis powszechny ludności jest jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób z niepełnosprawnością oraz umożliwiają szczegółową charakterystykę tej grupy ludności. W Polsce w ramach Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku zostały zebrane dane dotyczące liczby osób z niepełnoprawnościami pod kątem prawnym i biologicznym. Badanie miało charakter powszechny, gdyż było przeprowadzone dla całej populacji Polski i było obligatoryjne.

W ramach tego opracowania zbiorowość osób z niepełnosprawnościami została podzielona na dwie podstawowe grupy:

- Prawnie: osoby z niepełnosprawnościami tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony, a nie posiadały ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności;
- Biologicznie: osoby z niepełnosprawnościami tj. takie, które posiadają wyłącznie ograniczenia sprawności w wykonywaniu codziennych czynności, a nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności[1].

Precyzyjne określenie skali występowania niepełnosprawności na terenie powiatu kraśnickiego jest zadaniem dosyć trudnym, ponieważ liczba osób z niepełnosprawnościami ulega ciągłym zmianom. Dane liczbowe przedstawia Tabela 1.

[1] *www.stat.gov.pl , dostęp z dnia 12.02.2026 r.*

Tabela 1. Dane statystyczne dotyczące osób z niepełnosprawnościami

Terytorium **Liczba ludności w 2024 r.**	**Ogółem**	**M**	**K**	**Miasto**			**Wieś**		
				razem	**M**	**K**	**razem**	**M**	**K**
Polska 37 489 000 mieszkańców	5447548	2456605	2990943	3357421	1470035	1887386	2090127	986570	1103557
Województwo Lubelskie 1 996 440 mieszkańców	335051	148900	186151	153282	66508	86774	181769	82392	99377
Powiat Kraśnicki 88198 mieszkańców	16517	7313	9204	6671	2815	3856	9846	4498	5348

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tak jak województwo lubelskie, tak i powiat kraśnicki jest obszarem depopulacyjnym. Z uwagi na wysoką skalę występowania problemu w populacji, niepełnosprawność stanowi jedno z kluczowych wyzwań dla polityki społecznej państwa i samorządów lokalnych. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2021 roku mówią o prawie 5,4 mln osobach z niepełnosprawnościami w Polsce, czyli 14,3% ludności kraju. W województwie lubelskim odsetek ten wynosił 16,3%. To samo źródło podaje, iż spośród 99581 mieszkańców powiatu kraśnickiego, niepełnosprawność dotyczyła 16517 osób, czyli przeszło 18% ludności.

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych starosta w ramach zadań z zakresu administracji rządowej powołuje i odwołuje Powiatowy Zespół do spraw Orzekania o Niepełnosprawności. Powiatowe zespoły orzekają na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo za ich zgodą, na wniosek ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych - na wniosek centrum usług społecznych. Podstawą złożenia wniosku jest obniżenie sprawności organizmu osoby zainteresowanej. Zadanie z tego zakresu realizuje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku.

Do podstawowych przyczyn niepełnosprawności zalicza się:

- Wady wrodzone, np. zespół Downa (osoby urodzone z dodatkowym chromosomem);
- Choroby przewlekłe (80% przyczyn niepełnosprawności), np. choroby reumatyczne, demencje;
- Nagłe wypadki, urazy, zatrucia (nagła utrata sprawności ruchowej, zmysłowej, umysłowej).

W systemie orzekania określone zostały następujące typologie niepełnosprawności:

- 01-U – upośledzenie umysłowe;
- 02-P – choroby psychiczne;
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;
- 04-O – choroby narządu wzroku;
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu;
- 06-E – epilepsja;
- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia;
- 08-T – choroby układu pokarmowego;
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego;
- 10-N – choroby neurologiczne;
- 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;
- 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku w latach 2021-2024 rozpatrywał wnioski osób zainteresowanych ustaleniem stopnia niepełnosprawności. Orzekanie odbywało się w podziale na dwie grupy osób: orzekanie osób do 16 roku życia (dzieci i młodzież) oraz orzekanie osób powyżej 16 roku życia. Dane ilościowe dotyczące tego okresu zostały przedstawione w tabelach.

Tabela 2. Liczba wniosków złożonych o wydanie orzeczenia w latach 2021-2024

Rok	Wnioski osób do 16 roku życia	Wnioski osób powyżej 16 roku życia
2021	148	1784
2022	168	1959
2023	198	2214
2024	270	2708

Źródło: dane własne Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku

Tabela 3. Liczba wydanych orzeczeń o zaliczeniu do osób z niepełnosprawnościami wydanych w latach 2021-2024 dla osób powyżej 16 roku życia

Rok	Stopień niepełnosprawności				Płeć	
	Znaczny	**Umiarkowany**	**Lekki**	**Razem**	**Kobieta**	**Mężczyzna**
2021	510	776	282	1568	784	784
2022	696	896	214	1806	959	847
2023	747	1012	275	2034	1086	948
2024	970	1174	268	2412	1321	1091

Źródło: dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku

Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń o zaliczeniu do osób z niepełnosprawnościami wydanych w latach 2021-2024 dla osób poniżej 16 roku życia

Rok	Liczba orzeczeń	Wiek			Płeć	
		0-3 lat	**4-7 lat**	**8-16 lat**	**Kobieta**	**Mężczyzna**
2021	141	27	35	79	59	82
2022	135	31	31	73	63	72
2023	184	44	41	99	91	93
2024	221	32	64	125	92	129

Źródło: dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku

Istotną informacją w kontekście odpowiedzialności służb publicznych za organizowanie określonego rodzaju wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami są motywy i cele ubiegania się mieszkańców powiatu kraśnickiego o stwierdzenie stopnia oraz charakteru niepełnosprawności. Jako najczęstsze powody ubiegania się w latach 2021-2024 o uzyskanie orzeczenia Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku wskazywano:

- Odpowiednie zatrudnienie – 1972 wniosków;
- Szkolenie – 9 wniosków;

- Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej – 117 wniosków;
- Konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze – 915 wniosków;
- Korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji – 2785 wniosków;
- Uzyskania zasiłku stałego – 321 wniosków;
- Uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego – 1539 wniosków;
- Uzyskania karty parkingowej – 873 wniosków;
- Inne (w tym świadczenie pielęgnacyjne, wydanie legitymacji) – 455 wniosków.

Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych działa na podstawie art. 44b Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zadania Powiatowej Rady określa art.44 b ust. 2 ww. ustawy oraz Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2003 roku w sprawie organizacji trybu działania wojewódzkich, powiatowych społecznych rad do spraw osób z niepełnosprawnościami.

Skład Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Kraśniku uregulowany został Zarządzeniem Nr 105/2023 Starosty Kraśnickiego z dnia 17 października 2023 roku. Radę w kadencji 2023-2027 tworzą przedstawiciele działających na terenie danego powiatu organizacji pozarządowych, fundacji oraz przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego. Do składu Rady wybrani zostali :

- Przedstawiciel Stowarzyszenia Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „Res Sacra Miser" w Gościeradowie;
- Przedstawiciel Polskiego Związku Niewidomych. Okręg Lubelski. Koło Kraśnik;
- Przedstawiciel Polskiego Związku Emerytów i Rencistów. Oddział Rejonowy w Kraśniku;
- Przedstawiciel Stowarzyszenia „Bez granic" w Kraśniku;
- Przedstawiciel Powiatu Kraśnickiego.

Zgodnie z art. 44b ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnościami, do zakresu działania Powiatowej Rady należy: inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej oraz realizacji praw osób z niepełnosprawnościami, opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, ocena

realizacji programów, opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu w Kraśniku pod kątem ich skutków dla osób z niepełnosprawnościami.

Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych w latach 2023-2027 prowadzi działania o charakterze konsultacyjno-opiniodawczym.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Sprawnie funkcjonujący system instytucjonalnego wsparcia; - Współpraca instytucji z organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami; - Działania organizacji pozarządowych na rzecz osób z niepełnosprawnościami; - Działający Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności; - Imprezy sportowe, kulturalne, rekreacyjne i turystyczne dla osób z niepełnosprawnościami organizowane na terenie powiatu kraśnickiego; - Dostosowanie budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami; - Aktywizacja społeczno-zawodowa osób z niepełnosprawnościami; - Funkcjonowanie ośrodków niosących pomoc dla osób z niepełnosprawnościami; - Realizacja programów PFRON; - Funkcjonowanie Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych.	- Ograniczone środki na statutową działalność organizacji pozarządowych; - Niewystarczające środki finansowe w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami; - Utrzymująca się niska świadomość społeczna problematyki osób z niepełnosprawnościami; - Brak zakładu aktywności zawodowej, w którym mogłyby podjąć zatrudnienie osoby z niepełnosprawnościami; -Istnienie szeregu barier: transportowych, architektonicznych, urbanistycznych, w komunikowaniu się oraz technicznych utrudniających pełen udział osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym; - Bariery ekonomiczne (niskie dochody osób z niepełnosprawnościami); - Niedostateczna wysokość środków otrzymywanych z PFRON; - Duża liczba obiektów użyteczności publicznej z barierami architektonicznymi; - Ograniczone możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami; - Słabo rozwinięte usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami; - Niewystarczające środki finansowe na realizację programów profilaktyki dla osób z niepełnosprawnościami.

SZANSE	ZAGROŻENIA
- Możliwość wykorzystania środków zewnętrznych na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej; - Nowe rozwiązania systemowe we wspieraniu różnych grup osób z niepełnosprawnościami; - Podniesienie świadomości społecznej w zakresie uznania praw osób z niepełnosprawnościami do pełnej integracji ze społeczeństwem oraz możliwości egzekwowania przysługujących praw; - Możliwość pozyskania środków z Unii Europejskiej; - Rozwój form środowiskowego wsparcia osób z niepełnosprawnościami; - Likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami oraz w budynkach użyteczności publicznej; - Wzrost liczby organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami; - Ciągłe podnoszenie kwalifikacji kadry zajmującej się realizacją zadań dotyczących osób z niepełnosprawnościami; - Połączenie aktywizacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami; - Rosnąca świadomość społeczna w zakresie integracji osób z niepełnosprawnościami	- Słabe zrozumienie specyfiki potrzeb osób z niepełnosprawnościami w aspekcie edukacji, rehabilitacji społecznej i zawodowej; - Częste zmiany przepisów dotyczące osób z niepełnosprawnościami; - Wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami; - Niski status materialny osób z niepełnosprawnościami; - Starzenie się społeczeństwa; - Trudności z pozyskaniem środków własnych dla uczestnictwa w programach unijnych i pozostałych; - Brak miejsc pracy dla osób z niepełnosprawnościami; - Niekorzystne dla osób z niepełnosprawnościami zmiany na rynku pracy.

4. PODSTAWOWE OBSZARY INTERWENCJI NA RZECZ POPRAWY SYTUACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

4.1. PROFILAKTYKA, LECZENIE I POMOC TERAPEUTYCZNA

DIAGNOZA

Profilaktyka chorób

Profilaktyka i oświata zdrowotna w zakresie przeciwdziałania niepełnosprawności odnosi się zasadniczo do inicjowania działań edukacyjnych powiatu mających na celu propagowanie zdrowego stylu życia we wszystkich okresach i fazach życia człowieka. Jednak podstawową rolę w profilaktyce chorób odgrywa lekarz podstawowej opieki zdrowotnej często nazywany lekarzem pierwszego kontaktu. W ramach istniejących rozwiązań do jego obowiązków należy zadanie związane z zachowaniem zdrowia, profilaktyką chorób, rozpoznaniem chorób u świadczeniobiorcy[2]. W tym celu lekarz podstawowej opieki zdrowotnej prowadzi edukację zdrowotną, identyfikuje czynniki ryzyka oraz zagrożenia zdrowotne świadczeniobiorcy, podejmuje działania ukierunkowane na ich ograniczenie, a także planuje i koordynuje postępowanie diagnostyczne, stosownie do stanu zdrowia świadczeniobiorcy.

Drugim kierunkiem przeciwdziałania niepełnosprawności jest profilaktyka zdrowotna uznawana jako skuteczna metoda zapobiegania chorobom. Według Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny „profilaktyka chorób to działania ukierunkowane na zapobieganie wystąpieniu choroby, na minimalizowanie wpływu choroby i niepełnosprawności albo jeśli nie jest to możliwe opóźnienie jej postępu”[3]. Wyróżnia się kilka etapów profilaktyki. Profilaktyka pierwotna (I faza) to działania ukierunkowane na ludzi zdrowych i ich środowisko życia w celu zmniejszenia prawdopodobieństwa wystąpienia chorób lub zaburzeń zdrowia. Profilaktyka pierwotna to m.in. szczepienia ochronne oraz edukacja zdrowotna. Profilaktyka wtórna (II faza) polega na wczesnym wykrywaniu chorób i szybkich działaniach naprawczych w celu powstrzymania rozwoju choroby, poszukiwaniu czynników ryzyka i ich eliminowanie. Skierowana jest do osób zagrożonych i obejmuje m.in. badania przesiewowe, np. w kierunku raka piersi, czy szyjki macicy, badania okresowe, kontrolę czynników ryzyka, poradnictwo. Profilaktyka (III faza) dotyczy działań leczniczych

[2] Załącznik nr 1 do „Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie zakresu zadań lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej i położnej podstawowej opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2019 r. poz. 2335).

[3] Państwowy Zakład Higieny, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego https://www.pzh.gov.pl/profilaktyka-chorob/ (odczyt: 20.01.2026).

i rehabilitacyjnych podejmowanych w czasie, gdy choroba jest już w pełni rozwinięta. Jej cel to ograniczanie skutków choroby oraz zmniejszanie ryzyka jej nawrotów. Obejmuje m.in. leczenie, opiekę ostrą, kontynuację leczenia, rehabilitację, zarządzanie powikłaniami[4].

W latach 2021-2024 Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia oraz współpracy z Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej oraz Starostwem Powiatowym w Kraśniku realizował profilaktyczne programy zdrowotne. Program zdrowotny to zespół zaplanowanych i zamierzonych działań z zakresu opieki zdrowotnej ocenianych jako skuteczne, bezpieczne i uzasadnione, umożliwiających osiągnięcie w określonym terminie założonych celów polegających na wykrywaniu i realizowaniu określonych potrzeb zdrowotnych oraz poprawę stanu zdrowia określonej grupy świadczeniobiorców, opracowany, wdrażany, realizowany i finansowany przez Narodowy Fundusz Zdrowia. W latach 2021-2024 zrealizowano następujące programy zdrowotne: profilaktyka raka szyjki macicy (cytologia), profilaktyki raka piersi (mammografia), profilaktyka raka jelita grubego oraz profilaktyka raka piersi i jajnika.

Leczenie

Leczenie, terapia, kuracja jest szeregiem czynności medycznych z użyciem stosownych leków i aparatury, zmierzających do przywrócenia równowagi organizmu dotkniętego chorobą lub kalectwem. Jest to również postępowanie lekarskie, którego celem jest przywrócenie zdrowia choremu lub poprawa jego jakości życia. W powiecie kraśnickim świadczeń zdrowotnych z zakresu lecznictwa zamkniętego udziela Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku, oddziały szpitalne o zakresie działania niezbędnym dla zagwarantowania bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańcom powiatu kraśnickiego.

[4] K. Lewtak, M. Gajewska, L. Sugay, A. Rutyna https://www.pzh.gov.pl/profilaktyka-chorob-definicja/ (odczyt: 20.01.2026).

Tabela 5. Dane dotyczące hospitalizacji w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Kraśniku w latach 2021-2024

Lp.	Nazwa oddziału szpitalnego	Liczba łóżek na koniec 2024 r.	Liczba osób hospitalizowanych na oddziałach w poszczególnych latach			
			rok 2021	rok 2022	rok 2023	rok 2024
1.	**Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii**	6	151	110	135	154
2.	**Oddział Ortopedyczno- Urazowy**	18	939	982	1013	1008
3.	**Oddział Neurologii z Pododdziałem Udarowym**	29	885	995	1214	1203
4.	**Oddział Chirurgii Ogólnej z Pododdziałem Chirurgii Endoskopowej**	25	951	1067	1261	1173
5.	**Oddział Opieki Paliatywnej**	13	318	384	439	380
6.	**Oddział Chemioterapii**	8	799	982	990	1159
7.	**Oddział Chorób Płuc i Gruźlicy**	26	629	676	830	891
8.	**Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy**	40	160	135	106	120
9.	**Oddział Chorób Wewnętrznych**	45	1921	1988	2153	2118
10.	**Oddział Kardiologiczny**	16	791	868	1064	1153
11.	**Oddział Chorób Dzieci i Młodzieży***	0	383	757	886	0
12.	**Oddział Ginekologiczno-Położniczo-Noworodkowy****	0	1365	1448	1466	0
13.	**Oddział Rehabilitacji Neurologicznej**	13	193	194	161	113
14.	**Oddział Dzienny Psychiatryczny**	0	48	49	27	0
15.	**Oddział Neonatologiczny z Pododdziałem Pediatrii***	19	0	0	0	1448
16.	**Oddział Ginekologiczno-Położniczy****	16	0	0	0	1272
	Razem	**274**	**9533**	**10635**	**11745**	**12192**

Źródło: dane własne Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kraśniku

*Oddział Chorób Dzieci i Młodzieży funkcjonował do dnia 11.10.2023 r., natomiast od dnia 23.10.2023 r. funkcjonuje Oddział Neonatologiczny z Pododdziałem Pediatrii.

** Oddział Ginekologiczno-Położniczo-Noworodkowy funkcjonował do dnia 22.20.2023 r., natomiast od dnia 23.10.203 r. funkcjonuje oddział Ginekologiczno-Położniczy.

W SP ZOZ w Kraśniku przy ul. Chopina 13 funkcjonuje również Szpitalny Oddział Ratunkowy (SOR), który dysponuje 9 łózkami. Jest to jednostka systemu Państwowego Ratownictwa Medycznego (PRM), która niezwłocznie udziela świadczeń opieki zdrowotnej, polegających na wstępnej diagnostyce oraz podjęciu leczenia niezbędnego dla stabilizacji funkcji życiowych osób znajdujących się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego. Jeśli zachodzi taka potrzeba, zapewnia transport sanitarny pacjenta do innych zakładów opieki zdrowotnej, w razie konieczności leczenia specjalistycznego w oddziale o wyższej referencyjności. Wyposażony jest w nowoczesny sprzęt diagnostyczny, m.in. : aparat USG, EKG i przyłóżkowy aparat RTG. Do szpitalnego oddziału ratunkowego mogą zgłaszać się pacjenci wymagający udzielenia pomocy medycznej w sytuacji nagłego zagrożenia zdrowia lub życia.

Analizując przyczyny powstawania niepełnosprawności, ważnym i jednym z wielu źródeł informacji na ten temat są powody hospitalizacji wynikające z wystąpienia zachorowania na określone jednostki chorobowe. Powody, dla których leczeniem szpitalnym obejmowano mieszkańców powiatu kraśnickiego, wymienione zostały w tabeli zamieszczonej poniżej.

Tabela 6. Powody hospitalizacji w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Kraśniku w latach 2021-2024

Lp.	**Powód hospitalizacji**	**Trzy jednostki chorobowe o podstawowym znaczeniu**	**Liczba osób hospitalizowanych**			
			2021	**2022**	**2023**	**2024**
1.	**Choroby układu nerwowego**	Kompleksowe leczenie udarów	239	231	273	252
		Padaczka- diagnostyka i leczenie	34	15	17	35
		Guzy mózgu i rdzenia kręgowego	33	46	63	57

2.	**Choroby układu krążenia**	Zaburzenia rytmu serca	187	200	228	309
		Choroby niedokrwienne serca	104	103	143	125
		Niewydolność serca	563	809	1033	960
3.	**Choroby układu oddechowego**	Przewlekłe choroby dróg oddechowych	95	139	145	152
		Zapalenie płuc	176	282	221	325
		Inne choroby układu oddechowego	131	177	169	187
4.	**Choroby układu trawiennego**	Choroby jelit	511	619	662	730
		Choroby żołądka	92	81	97	110
		Choroby wątroby	76	90	80	69
5.	**Choroby związane z urazami**	Urazy biodra i uda	100	131	116	163
		Urazy łokcia i przedramienia	68	59	66	59
		Urazy barku i ramienia	49	51	62	53
6.	**Choroby związane z ciążą**	Zakażenie dróg moczowo-płciowych w ciąży	11	4	6	5
		Cukrzyca w ciąży	3	4	4	3
		Nadciśnienie ciążowe	6	5	11	1
7.	**Choroby związane z nowotworami**	Nowotwory złośliwe narządów trawiennych	426	555	613	508
		Nowotwory złośliwe narządów oddechowych i klatki piersiowej	278	236	219	193
		Nowotwory złośliwe sutka	228	337	353	568

8.	**COVID-19**	Potwierdzone laboratoryjnie zakażenie wirusem COVID-19	720	440	117	106
		Niepotwierdzone laboratoryjnie zakażenie wirusem COVID-19	4	6	0	0
9.	**Porody**		311	300	259	246

Źródło: dane własne Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kraśniku

Pomoc terapeutyczna

Wsparcie i pomoc w sytuacji ograniczonej sprawności stanowi szczególny sposób i rodzaj pomagania ludziom, przede wszystkim w celu mobilizowania ich własnych sił i zasobów, aby mogli radzić sobie z własnymi problemami. Możemy podzielić je na pomoc specjalistyczną oraz wsparcie społeczne najbliższego otoczenia. W zakresie wsparcia specjalistycznego istotne mogą okazać się takie oddziaływania jak:

- Pomoc psychologiczna na początku zaistnienia niepełnosprawności mająca na celu radzenie sobie z szokiem i traumą udzielana przez psychologa w szpitalu (np. psychologa klinicznego, psychologa traumatologa);
- Psychoterapia i wsparcie psychologiczne mające na celu prawidłowe przejście przez kolejne etapy, szczególnie okres lamentu, żalu, stanów depresyjnych, a także normalizowanie i wzmacnianie samooceny;
- Oddziaływania fizjoterapeutyczne, rehabilitacyjne, terapia zajęciowa, doprowadzanie organizmu do możliwie jak największej sprawności;
- Wsparcie informacyjne poprzez udzielanie osobie z niepełnosprawnością rad i informacji pomocnych w rozwiązywaniu problemów, m.in.: informowanie o formach leczenia, terapii, rehabilitacji, o źródłach i możliwościach uzyskania pomocy finansowej, udzielanie wskazówek na temat radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych, udzielanie porad prawnych;
- Wsparcie najbliższej rodziny osoby z niepełnosprawnością, czyli bezpośrednie działania dotyczące osoby z niepełnosprawnością i jej rodziny, inicjatywy związane z radzeniem sobie z najczęstszymi trudnościami, działania mające na celu zabezpieczenie potrzeb wypoczynku, opieki medycznej, rehabilitacji, kontaktu z różnymi instytucjami i organizacjami pomocowymi.

Rehabilitacja lecznicza

Rehabilitacja lecznicza jest ukierunkowana przede wszystkim na wykorzystanie biologicznych metod oddziaływania na osoby z dysfunkcją organizmu w celu poprawy jej stanu zdrowia lub ograniczenia somatycznych skutków urazu ciała. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) rehabilitacja to użycie wszystkich środków mających na celu zmniejszenie wpływu niepełnosprawności i stanów upośledzających oraz stworzenie warunków, w których osoby z niepełnosprawnością osiągają optymalny poziom integracji społecznej. Celem ogólnym rehabilitacji jest umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami prowadzenia życia zgodnego z ich życzeniem, przy akceptacji nieuniknionych ograniczeń aktywności, wynikających z uszkodzeń, które są następstwem choroby lub urazu, poprzez likwidację lub redukcję dysfunkcji, likwidację lub redukcję barier dla uczestnictwa osoby w środowisku, w którym żyje osoba z niepełnosprawnością, wspieranie procesu reintegracji społecznej.

Tabela 7. Usługi rehabilitacyjno-terapeutyczne dla mieszkańców powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024

Zakres	2021		2022		2023		2024	
	K	M	K	M	K	M	K	M
Świadczenia w zakresie logopedii	-	-	-	-	-	-	-	-
Leczenie środowiskowe (domowe)	-	-	-	-	-	-	-	-
Świadczenia psychologiczne	634	520	893	629	970	579	1111	486
Fizjoterapia ambulatoryjna	50371	21623	94256	49736	113683	58205	121209	60909
Fizjoterapia ambulatoryjna dla osób ze znacznym stopniu niepełnosprawności								
Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku/oddziale dziennym	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitacja kardiologiczna lub kardiologiczna telerehabilitacja hybrydowa w ośrodku/ oddziale dziennym	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitacja ogólnoustrojowa	-	-	-	-	-	-	-	-

w ośrodku/ oddziale dziennym								
Rehabilitacja ogólnoustrojowa w ośrodku/oddziale dziennym dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności	-	-	-	-	-	-	-	-
Rehabilitacja osób z dysfunkcją narządu słuchu i mowy	-	-	-	-	-	-	-	-
Świadczenie medyczne narodowego funduszu zdrowia dla osób z niepełnosprawnością	-	-	24	25	25	9	16	14
Świadczenia w pielęgniarskiej opiece długoterminowej domowej	-	-	-	-	-	-	-	-

Źródło : dane własne Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kraśniku

Tabela 8. Usługi rehabilitacyjno-terapeutyczne dla mieszkańców powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024

Zakres	**2021**		**2022**		**2023**		**2024**	
	K	**M**	**K**	**M**	**K**	**M**	**K**	**M**
Ośrodek Rehabilitacji Dziennej	87	64	115	63	171	112	193	109
Pielęgniarska Opieka Długoterminowa	810	317	1052	436	1163	429	1132	388
Poradnia Logopedyczna	70	122	95	132	105	156	117	146
Poradnia Psychologiczna	206	75	181	69	175	60	265	103
Poradnia Psychologiczna dla dzieci	106	122	170	155	149	114	185	157
Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku	78	86	102	111	131	165	140	182
Rehabilitacja osób z dysfunkcją narządu słuchu i mowy	24	65	22	54	18	38	25	58
Zespół leczenia środowiskowego domowego dla dzieci i dorosłych	1792	1717	1849	1771	2192	1848	2516	1811
Rehabilitacja ogólnoustrojowa ośrodku/oddziale dziennym dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	6	5	2	5	2	3	4	8
Świadczenie medyczne	811	408	-	-	-	-	-	-

Narodowego Funduszu Zdrowia dla osób z niepełnosprawnością								
Fizjoterapia ambulatoryjna	150	84	176	89	763	377	922	450
Fizjoterapia ambulatoryjna dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	11	7	760	371	244	132	267	142
Rehabilitacja kardiologiczna lub kardiologiczna telerehabilitacja hybrydowa w ośrodku/oddziale dziennym	5	4	6	4	3	2	6	6

Źródło: dane Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej DAW-MED M. Kowalska, M. Kowalski sp.j.

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 1: Kompleksowy rozwój zasobów ochrony zdrowia i świadczeń rehabilitacyjnych.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych i rehabilitacyjnych,
- Podniesienie jakości usług medycznych i rehabilitacyjnych,
- Rozwój zasobów kadrowych w ochronie zdrowia,
- Wzmocnienie opieki środowiskowej i długoterminowej,
- Profilaktyka i wczesna diagnostyka,
- Upowszechnianie zdrowego stylu życia.

POWIATOWY PROGRAM PROFILAKTYKI, LECZENIA I POMOCY TERAPEUTYCZNEJ

Opis i uzasadnienie programu

Źródłem inspiracji do podejmowania społecznej aktywności na rzecz profilaktyki, leczenia, pomocy terapeutycznej i oświaty zdrowotnej jest Narodowy Program Zdrowia oraz znajomość problemów zdrowotnych mieszkańców powiatu kraśnickiego.

Podejmowane działania z zakresu promocji zdrowia powinny być realizowane w różnych formach przekazu takich jak: szkolenia, wykłady, prelekcje, pogadanki, warsztaty, konkursy, imprezy okolicznościowe, ekspozycje i wystawy. Ważny będzie dobór treści przekazu i kompetencje osób podejmujących się działań edukacyjnych. W świetle statystyk dotyczących zachorowalności na poszczególne jednostki chorobowe należy wdrożyć stały

program badań profilaktycznych. W celu wzmocnienia oddziaływania i zagwarantowania efektywności działań, celowe będzie tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz zdrowego społeczeństwa powiatu kraśnickiego i zapobieganie powstawania niepełnosprawności. Motywem takich działań powinno być przekonanie, że utrzymanie mieszkańców jak najdłużej w zdrowiu leży w interesie ogółu społeczeństwa. Złożoność uwarunkowań zdrowia zakłada konieczność ścisłej współpracy między sektorami, a dotyczy nie tylko struktur ochrony zdrowia lecz także instytucji państwa, samorządów i organizacji pozarządowych.

Realizacja zadań w ramach promocji zdrowia stwarza szansę na ograniczenie występowania groźnych chorób. Szczególną uwagę należy skupić na problemach zdrowotnych osób z niepełnosprawnościami i konieczności zapobiegania występowania ich wśród mieszkańców powiatu kraśnickiego. Właściwie realizowana profilaktyka i oświata zdrowotna jest skutecznym sposobem ograniczenia przypadków niepełnosprawności.

Należy zadbać o dalszy rozwój dostępności do wielu form rehabilitacji leczniczej. Rehabilitacja lecznicza to proces opieki leczniczej, mający na celu zapobieganie, przywracanie i rozwój funkcjonalnych sprawności osoby w celu umożliwienia jej uzyskania samodzielności i prowadzenia aktywnego życia.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Zwiększenie dostępności do świadczeń zdrowotnych i rehabilitacyjnych, • Podniesienie jakości usług medycznych i rehabilitacyjnych, • Rozwój zasobów kadrowych w ochronie zdrowia, • Wzmocnienie opieki środowiskowej i długoterminowej, • Profilaktyka i wczesna diagnostyka`, • Upowszechnianie zdrowego stylu życia.
Kierunki działań	• Doposażenie placówek w sprzęt medyczny i rehabilitacyjny, • Podnoszenie kwalifikacji personelu (medycznego i terapeutycznego), • Wdrażanie nowych form usług (np. rehabilitacja domowa, telemedycyna), • Rozwój usług środowiskowych i opieki długoterminowej, • Programy profilaktyczne i badania przesiewowe, • Wsparcie dla opiekunów faktycznych, • Poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Starostwo Powiatowe w Kraśniku, • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku, • Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku, • Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział w Lublinie, • Organizacje pozarządowe.

Termin realizacji	Lata 2026-2030
Wskaźnik monitorujący	• Liczba pracowników, którzy podnieśli kwalifikacje, • Liczba wdrożonych programów zdrowotnych, • Liczba utworzonych/rozwiniętych miejsc świadczenia usług, • Liczba zrealizowanych inicjatyw edukacyjnych, • Liczba mieszkańców, która skorzystała z możliwości wykonania profilaktycznych badań profilaktycznych.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki, • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku, • Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku, • Narodowy Fundusz Zdrowia, • Środki krajowe i UE.

4.2 WCZESNA INTERWENCJA I PRZECIWDZIAŁANIE SYTUACJOM KRYZYSOWYM W OKRESIE DZIECIĘCYM ZWIĄZANYM Z POWSTAWANIEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

DIAGNOZA

Wczesna interwencja w okresie dziecięcym stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wsparcia dzieci, u których stwierdzono niepełnosprawność lub istnieje ryzyko jej wystąpienia. Moment diagnozy często wiąże się z silnym kryzysem emocjonalnym dla rodziny, poczuciem niepewności oraz trudnościami w odnalezieniu się w nowej sytuacji życiowej. Dlatego niezwykle istotne jest zapewnienie możliwie szybkiego, kompleksowego wsparcia zarówno dziecku, jak i jego rodzicom lub opiekunom.

Działania w zakresie wczesnej interwencji koncentrują się na jak najwcześniejszym rozpoznaniu potrzeb rozwojowych dziecka oraz na wdrożeniu odpowiednich form wsparcia terapeutycznego, rehabilitacyjnego i edukacyjnego. Obejmują one m.in. diagnozę funkcjonalną, zajęcia wspierające rozwój dziecka, rehabilitację, terapię psychologiczną oraz wsparcie specjalistów takich jak logopeda, fizjoterapeuta czy pedagog specjalny. Równolegle istotne jest zapewnienie rodzinie dostępu do poradnictwa psychologicznego, które pomaga w radzeniu sobie z sytuacją kryzysową oraz w planowaniu dalszej ścieżki wsparcia dziecka.

Wczesna interwencja ma również kluczowe znaczenie w zapobieganiu wtórnym skutkom niepełnosprawności, takim jak opóźnienia rozwojowe, trudności w funkcjonowaniu społecznym czy ograniczenie możliwości edukacyjnych. Odpowiednio wcześnie podjęte działania mogą znacząco poprawić rozwój dziecka, zwiększyć jego szanse na samodzielność w przyszłości oraz ograniczyć ryzyko wykluczenia społecznego.

Skuteczność wczesnej interwencji wymaga ścisłej współpracy pomiędzy różnymi systemami wsparcia, w szczególności ochroną zdrowia, systemem edukacji, pomocą społeczną oraz organizacjami pozarządowymi. Takie skoordynowane działania pozwalają na stworzenie systemu pomocy, który odpowiada na potrzeby dziecka i jego rodziny na możliwie najwcześniejszym etapie życia.

W powiecie kraśnickim jednostką podejmującą działania w ramach procedury wczesnej interwencji i przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym związanym z powstawaniem i minimalizowaniem skutków niepełnosprawności jest Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku.

W latach 2021-2024 jednostka realizowała wiele zadań będących odpowiedzią na potrzeby dziecka i rodziny. Zakres tych zadań i dane obrazujące potrzeby w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Zakres działań w ramach realizacji zadania wczesnej interwencji w latach 2021-2024

Lp.	Kategoria informacji	rok 2021	rok 2022	rok 2023	rok 2024
1.	Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na: 1) niepełnosprawność dziecka lub ucznia: a) niesłyszące, b) słabosłyszące, c) niewidzące, d) słabowidzące, e) niepełnosprawne ruchowo, w tym z afazją, f) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu lekkim, g) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu umiarkowanym, h) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu znacznym, i) z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, 2) niedostosowanie społeczne, 3) zagrożenie niedostosowaniem społecznym.	126	142	161	187
2.	Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu głębokim.	4	11	2	1
3.	Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania ze względu na stan zdrowia ucznia uniemożliwiający/znacznie utrudniający	50	46	51	61

	uczęszczanie do szkoły.				
4.	Liczba opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.	16	22	40	46
5.	Liczba dzieci objętych wsparciem w ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka	21 dzieci (rok szkolny 2021-2022)	22 dzieci (rok szkolny 2022-2023)	23 dzieci (rok szkolny 2023-2024)	24 dzieci (rok szkolny 2024-2025)
6.	Liczba dzieci, którym udzielono wsparcia w ramach działań ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno- opiekuńczego.	61	45	66	76
7.	Liczba rodziców, którym udzielono wsparcia w ramach działań ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego.	61	45	66	76
8.	Zakres wsparcia udzielanego dzieciom i rodzicom w ramach działalności ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego w ramach programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”.	• wczesna diagnoza funkcjonalna, • koordynacja wsparcia specjalistycznego, • działania rehabilitacyjne i terapeutyczne, (hipoterapia, terapia SI) • wsparcie i poradnictwo dla rodzin, • współpraca z podmiotami ochrony zdrowia i pomocy społecznej.			

Źródło: dane własne Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 2: Rozwój inicjatyw ograniczających negatywne skutki powstawania niepełnosprawności u dzieci.

Cele szczegółowe:

- Zapewnienie wczesnego wykrywania trudności rozwojowych u dzieci oraz szybkiego kierowania ich do odpowiednich form diagnozy i wsparcia specjalistycznego;
- Zwiększenie dostępności usług terapeutycznych i rehabilitacyjnych wspierających rozwój dzieci zagrożonych niepełnosprawnością lub z niepełnosprawnością;
- Wzmocnienie systemu wsparcia rodzin dzieci z niepełnosprawnościami, w szczególności poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego i wsparcia psychologicznego;

- Poprawa koordynacji działań instytucji pracujących z dziećmi i rodzinami poprzez rozwój współpracy pomiędzy sektorem ochrony zdrowia, edukacji, pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi;
- Podniesienie świadomości społecznej w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka oraz znaczenia wczesnej diagnozy i terapii.

POWIATOWY PROGRAM WCZESNEJ INTERWENCJI

Opis i uzasadnienie programu

Powiatowy Program Wczesnej Interwencji jest kompleksową inicjatywą ukierunkowaną na zapewnienie wczesnego, skoordynowanego wsparcia dzieciom zagrożonym niepełnosprawnością oraz dzieciom z rozpoznaną niepełnosprawnością, a także ich rodzinom. Program zakłada podejmowanie działań na możliwie najwcześniejszym etapie życia dziecka, kiedy odpowiednio dobrane formy wsparcia mogą w największym stopniu wpływać na jego rozwój, funkcjonowanie społeczne oraz przyszłą samodzielność.

Głównym założeniem programu jest stworzenie systemu wczesnej interwencji obejmującego działania diagnostyczne, terapeutyczne, rehabilitacyjne oraz poradnictwo. Program będzie realizowany w oparciu o współpracę instytucji działających na terenie powiatu kraśnickiego, w szczególności jednostek pomocy społecznej, placówek ochrony zdrowia, instytucji oświatowych oraz organizacji pozarządowych.

Wsparcie w ramach programu obejmować będzie w szczególności: wczesne rozpoznawanie problemów rozwojowych u dzieci oraz kierowanie ich do odpowiednich form wsparcia, prowadzenie wielospecjalistycznej diagnozy funkcjonalnej dziecka, zapewnienie dostępu do terapii i rehabilitacji wspierającej rozwój dziecka, wsparcie psychologiczne dla dzieci oraz ich rodziców lub opiekunów, specjalistyczne poradnictwo dotyczące opieki, wychowania i stymulowania rozwoju dziecka, działania edukacyjne i informacyjne dla rodzin oraz specjalistów pracujących z dziećmi, koordynację działań pomiędzy instytucjami wspierającymi dziecko i jego rodzinę.

Istotnym elementem programu będzie również wzmacnianie kompetencji rodziców i opiekunów poprzez umożliwienie im dostępu do informacji, konsultacji specjalistycznych oraz grup wsparcia. Dzięki temu rodziny będą mogły lepiej radzić sobie z wyzwaniami wynikającymi z wychowywania dziecka z niepełnosprawnością lub z zaburzeniami rozwojowymi.

Program zakłada również rozwój współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dzieci i rodzin w powiecie kraśnickim, co pozwoli na bardziej efektywne wykorzystanie dostępnych zasobów oraz zapewnienie kompleksowego wsparcia.

Powstanie niepełnosprawności lub ryzyko jej wystąpienia w okresie dziecięcym stanowi poważne wyzwanie zarówno dla dziecka, jak i jego rodziny. Wczesne lata życia są kluczowe dla rozwoju fizycznego, poznawczego, emocjonalnego i społecznego dziecka, dlatego odpowiednio wczesne rozpoznanie trudności rozwojowych oraz wdrożenie właściwych działań terapeutycznych ma fundamentalne znaczenie dla dalszego funkcjonowania dziecka. Brak szybkiej diagnozy oraz odpowiedniego wsparcia może prowadzić do pogłębiania się trudności rozwojowych, problemów w funkcjonowaniu społecznym oraz ograniczenia możliwości edukacyjnych i życiowych dziecka. Jednocześnie sytuacja diagnozy niepełnosprawności często powoduje kryzys emocjonalny w rodzinie, poczucie zagubienia oraz trudności w odnalezieniu się w systemie wsparcia.

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonują instytucje i podmioty świadczące różnorodne formy pomocy dzieciom z niepełnosprawnościami oraz ich rodzinom, jednak dostęp do specjalistycznych usług wczesnej interwencji jest nadal ograniczony, a działania te często mają charakter rozproszony. Brakuje również mechanizmów zapewniających skuteczną koordynację wsparcia pomiędzy systemem ochrony zdrowia, edukacji oraz pomocy społecznej.

Realizacja Powiatowego Programu Wczesnej Interwencji pozwoli na wzmocnienie systemu wsparcia dla dzieci zagrożonych niepełnosprawnością oraz ich rodzin. Program przyczyni się do zwiększenia dostępności usług specjalistycznych, poprawy współpracy pomiędzy instytucjami oraz skuteczniejszego reagowania na pojawiające się sytuacje kryzysowe. W dłuższej perspektywie działania te mogą przyczynić się do poprawy jakości życia dzieci i ich rodzin, zwiększenia szans rozwojowych dzieci z niepełnosprawnościami oraz ograniczenia ryzyka ich wykluczenia społecznego w przyszłości.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Zapewnienie wczesnego wykrywania trudności rozwojowych u dzieci oraz szybkiego kierowania ich do odpowiednich form diagnozy i wsparcia specjalistycznego, • Zwiększenie dostępności usług terapeutycznych i rehabilitacyjnych wspierających rozwój dzieci zagrożonych niepełnosprawnościami lub

	z niepełnosprawnością, • Wzmocnienie systemu wsparcia rodzin dzieci z niepełnosprawnościami, w szczególności poprzez rozwój poradnictwa specjalistycznego i wsparcia psychologicznego, • Poprawa koordynacji działań instytucji pracujących z dziećmi i rodzinami poprzez rozwój współpracy pomiędzy sektorem ochrony zdrowia, edukacji, pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi, • Podniesienie świadomości społecznej w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka oraz znaczenia wczesnej diagnozy i terapii.
Kierunki działań	• Organizowanie badań przesiewowych i konsultacji specjalistycznych, • Rozwijanie współpracy pomiędzy placówkami ochrony zdrowia, poradnią psychologiczno-pedagogiczną oraz jednostkami pomocy społecznej, • Wprowadzanie mechanizmów szybkiego kierowania dzieci do specjalistów, • Rozwój usług rehabilitacyjnych i terapeutycznych dla dzieci, • Organizacja zajęć wspierających rozwój psychofizyczny dziecka, • Zapewnienie dostępu do specjalistów (psycholog, pedagog specjalny, logopeda, fizjoterapeuta, terapeuta integracji sensorycznej, psychiatra), • Prowadzenie poradnictwa psychologicznego i rodzinnego, • Organizacja grup wsparcia dla rodziców, • Wspieranie rodzin w radzeniu sobie z sytuacją kryzysową związaną z diagnozą niepełnosprawności, • Organizacja szkoleń dla specjalistów pracujących z dziećmi, • Prowadzenie kampanii informacyjnych dotyczących wczesnej interwencji, • Upowszechnianie wiedzy na temat możliwości wsparcia dzieci z niepełnosprawnościami i ich rodzin.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadający za realizację	• Starostwo Powiatowe w Kraśniku, • Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku, • Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku, • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku;

	• Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku, • Narodowy Fundusz Zdrowia, • DAW-MED w Kraśniku, • Organizacje pozarządowe.
Termin realizacji	Lata 2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu	• Liczba dzieci objętych wczesną diagnozą rozwojową w ramach programu, • Liczba dzieci korzystających z usług terapeutycznych i rehabilitacyjnych, • Liczba rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym, • Liczba zorganizowanych spotkań, szkoleń lub warsztatów dla rodziców, • Liczba specjalistów zaangażowanych w realizację działań wczesnej interwencji.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Środki krajowe i UE.

4.3 OŚWIATA I KSZTAŁCENIE

Prawo do nauki to fundament praw człowieka, dlatego kluczowe jest zagwarantowanie osobom z niepełnosprawnościami dostępu do edukacji.

Równość szans nie polega na jednakowości rozwiązań, lecz na dopasowaniu formy kształcenia do indywidualnych potrzeb ucznia. Zarówno edukacja włączająca, jak i specjalna mogą realizować wysokie standardy nauczania, pod warunkiem właściwej organizacji, finansowania i profesjonalnej kadry.

Aktualnie na terenie powiatu kraśnickiego działalność prowadzi: Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy im. J. Rudlickiego w Olbięcinie, Zespół Szkół Specjalnych im. Jana Twardowskiego w Kraśniku i Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych w Kraśniku.

Sieć oświatową uzupełniają przedszkola oraz szkoły podstawowe, za które odpowiadają lokalne samorządy i stowarzyszenia. Oferta edukacyjna obejmuje szeroki wachlarz placówek ponadpodstawowych, w tym licea ogólnokształcące, technika oraz szkoły branżowe pierwszego stopnia. Dostępne są również szkoły policealne, licea dla dorosłych oraz ośrodki zajmujące się kształceniem ustawicznym i praktycznym. Obok jednostek samorządowych na terenie powiatu funkcjonują także publiczne i niepubliczne podmioty prowadzone przez osoby prywatne oraz inne organizacje.

Uczniowie z niepełnosprawnościami, którzy wymagają intensywnego wsparcia i programów nauczania ściśle dopasowanych do ich indywidualnych potrzeb, korzystają z oferty placówek specjalnych. Kształcenie w takich warunkach zapewniają Zespół Szkół Specjalnych nr 4 im. ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie. Z kolei najmłodsze dzieci objęte są systemem specjalnym w Integracyjnym Przedszkolu Miejskim nr 3 w Kraśniku.

Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 w Kraśniku

Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 istnieje od 1975 roku. W placówkę integracyjną przekształciło się w 2000 roku i było odpowiedzią na potrzeby dzieci z niepełnosprawnościami oraz ich rodziców, ponieważ ich dzieci nie mogły korzystać z wychowania przedszkolnego ze swoimi zdrowymi rówieśnikami. Obecnie do Integracyjnego Przedszkola Miejskiego nr 3 uczęszczają dzieci nie tylko z miasta Kraśnika, ale również z całego powiatu kraśnickiego. Przedszkole jest aktywne w środowisku, ale przede wszystkim przyjazne dziecku. Promuje ideę integracji i jest miejscem, w którym codziennie w grupach integracyjnych spotykają się dzieci bez ograniczeń zdrowotnych i dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Celem placówki jest wspomaganie rozwoju wychowanków na miarę ich indywidualnych możliwości.

Grupy integracyjne liczą do 20 dzieci, w tym maksymalnie 5 dzieci z orzeczeniem, co pozwala na indywidualne podejście. W celu zapewnienia dzieciom zdrowym i z niepełnosprawnością zindywidualizowanej opieki i pomocy w nabywaniu umiejętności, z jedną grupą pracuje jednocześnie dwóch nauczycieli. Jest to nauczyciel wspomagający, który wspiera dzieci w czasie zajęć oraz pomoc nauczyciela. W przedszkolu zatrudnieni są również specjaliści: pedagodzy specjalni, psycholodzy, logopedzi, terapeuta integracji sensorycznej, rehabilitant, surdepedagog, tyflopedagog, specjaliści terapii pedagogicznej.

Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 w Kraśniku organizuje również wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, czyli wielospecjalistyczne, kompleksowe i intensywne oddziaływania mające na celu stymulowanie funkcji odpowiedzialnych za rozwój psychomotoryczny i komunikację małego dziecka z niepełnosprawnością lub zagrożonego niepełnosprawnością. Wspomaganie prowadzi się do czasu podjęcia przez dziecko nauki w szkole. W ramach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka pomoc i wsparcie udzielane jest również rodzicom celem nabywania przez nich umiejętności postępowania z dzieckiem w zakresie określonym przez indywidualny program wczesnego wspomagania. Zajęcia odbywają się na terenie przedszkola i są prowadzone przez zespół specjalistów.

Tabela 10. Liczba dzieci oraz formy pracy w Integracyjnym Przedszkolu Miejskim nr 3 w Kraśniku

Rok szkolny	Forma pracy	Liczba dzieci
2021/2022	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	26
	Wczesne wspomaganie rozwoju	14
2022/2023	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	30
	Wczesne wspomaganie rozwoju	13
2023/2024	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	27
	Wczesne wspomaganie rozwoju	17
2024/2025	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	23
	Wczesne wspomaganie rozwoju	13

Źródło: dane własne Integracyjnego Przedszkola Miejskiego nr 3 w Kraśniku

Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku

Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku to placówka, która kształci uczniów z niepełnosprawnościami intelektualnymi w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim, z niepełnosprawnościami sprzężonymi (w tym z autyzmem). Uczniowie przyjmowani są na podstawie orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego oraz skierowania Starostwa Powiatowego w Kraśniku. W ramach placówki funkcjonują:

- **Szkoła Podstawowa**

W szkole są oddziały dla dzieci z niepełnosprawnościami intelektualnymi w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym z autyzmem. Okres nauki w szkole trwa 8 lat i mogą do niej uczęszczać uczniowie od 6 do 20 roku życia. Edukacja szkolna przebiega w dwóch etapach: etap pierwszy to edukacja wczesnoszkolna (klasy I-III), etap drugi to edukacja przedmiotowa (klasy IV-VIII). Oprócz zajęć edukacyjnych w placówce są realizowane zajęcia specjalistyczne z pedagogiem,

psychologiem, logopedą i rehabilitantem. Zajęcia specjalistyczne prowadzone są poprzez wykorzystanie metod treningu słuchowego A. Tomatisa, EEG Biofeedback, W. Scherborne, Ch.M. Knill, integracji sensorycznej, alternatywnej komunikacji w systemie „Mówik", terapię neurotaktylną. Realizowanych jest wiele zajęć dodatkowych: zajęcia na krytej pływalni, dogoterapia, hipoterapia, zajęcia sportowe, teatralne oraz taneczne.

W ramach działalności Szkoły Podstawowej Specjalnej w Kraśniku w roku szkolnym 2025/2026 utworzono oddział przedszkolny do którego uczęszcza troje dzieci z niepełnosprawnościami umysłowymi w stopniu umiarkowanym i znacznym. W grupie realizowane są zajęcia z wychowania przedszkolnego, religii, logopedyczne, z pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz rewalidacyjne. Dodatkowo przedszkolaki posiadające opinię do wczesnego wspomagania rozwoju dziecka obejmowane są tą formą wsparcia.

Placówka realizuje również zajęcia z wczesnego wspomagania rozwoju, którymi obejmowane są dzieci z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny od chwili stwierdzenia u dziecka niepełnosprawności do rozpoczęcia nauki w szkole. Podstawą do objęcia dziecka opieką jest opinia o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju wydana przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej.

W skład zespołu wczesnego wspomagania rozwoju wchodzą: pedagog, psycholog, logopeda, terapeuta integracji sensorycznej oraz w zależności od potrzeb np. rehabilitant. Zajęcia w ramach wczesnego wspomagania w naszej szkole organizuje się w wymiarze najczęściej 6 godzin w miesiącu.

- **Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy**

Szkoła powstała z inicjatywy rodziców dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz organu prowadzącego. Do szkoły mogą uczęszczać uczniowie z niepełnosprawnościami intelektualnymi w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi. Przewidziany cykl kształcenia trwa 3 lata, do ukończenia 24 roku życia. Celem tej szkoły jest przygotowanie do samodzielnego funkcjonowania w życiu społecznym i najbliższym otoczeniu oraz podjęcie pracy zawodowej. Opracowane są indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne uwzględniające poziom intelektualny ucznia, jego mocne i słabe strony. Od 2018 r. Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy realizuje praktyki wspomagane, które pozwalają uczniom sprawdzić swoje umiejętności w zakładach pracy podczas wykonywania powierzonych im zadań pod okiem trenera. Ta forma nauki wpływa korzystnie na kreowanie u młodych ludzi pozytywnego wizerunku samego siebie. Celem praktyk wspomaganych jest zapoznanie uczniów z rynkiem pracy, ukazanie różnych

możliwości zatrudnienia oraz praktycznego sprawdzenia wiedzy w naturalnych warunkach środowiska pracy.

- **Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy**

Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami intelektualnymi w stopniu głębokim realizowane są w formie zespołowej lub indywidualnej dla uczestników do 25 roku życia. Celem zajęć jest wspomaganie rozwoju psychoruchowego uczestników zajęć, uzyskanie jak największej niezależności w codziennym funkcjonowaniu, poszerzanie zainteresowań otoczeniem. Placówka od roku szkolnego 2026/2027 planuje rozszerzyć zakres swoich działań edukacyjnych o tworzenie klas dla uczniów z orzeczeniem o autyzmie, bez niepełnosprawności intelektualnej. Dotychczas tacy uczniowie trafiali do klas integracyjnych w szkołach masowych. Wadą tego rozwiązania jest liczebność oddziału, który w szkole ogólnodostępnej liczy kilkanaścioro uczniów, a w szkole specjalnej optymalnie - 4. Szkoła posiada wysoko wyspecjalizowaną i doświadczoną kadrę pedagogiczną oraz dostosowaną infrastrukturę.

Tabela 11. Kierunki kształcenia w Zespole Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku

ROK SZKOLNY	TYP SZKOŁY	LICZBA UCZNIÓW (ogółem)	LICZBA UCZNIÓW POSIADAJĄCYCH ORZECZENIE LUB ORZECZENIE O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO
2021/2022	Szkoła Podstawowa	43	43
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	22	22
	Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy	8	8
	Wczesne wspomaganie rozwoju	3	3
2022/2023	Szkoła Podstawowa	51	51
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	13	13
	Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy	13	13
	Wczesne wspomaganie rozwoju	7	7
2023/2024	Szkoła Podstawowa	55	55
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	12	12
	Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy	11	11

	Wczesne wspomaganie rozwoju	9	9
2024/2025	Szkoła Podstawowa	62	62
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	7	7
	Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy	12	12
	Wczesne wspomaganie rozwoju	12	12

Źródło: opracowano na podstawie danych Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie zapewnia kształcenie do 24 roku życia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami intelektualnymi, niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym z autyzmem. Głównym zadaniem placówki jest przygotowanie wychowanków do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie, w tym podjęcia pracy na miarę ich indywidualnych możliwości. W skład Ośrodka wchodzą:

- Szkoła Podstawowa Specjalna, w tym Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy;
- Branżowa Szkoła Specjalna I Stopnia;
- Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy;

Wysoka jakość kształcenia w Ośrodku opiera się na:

- indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych (IPET), tworzonych dla każdego ucznia zgodnie z zaleceniami zawartymi w orzeczeniach,
- dostosowaniu metod, form i tempa pracy do możliwości psychofizycznych dziecka,
- systematycznym monitorowaniu postępów edukacyjnych i terapeutycznych,
- ścisłej współpracy nauczycieli, specjalistów i rodziców,
- łączeniu procesu dydaktycznego z terapią i wychowaniem.

Ośrodek wyposażony jest w warsztaty dla kierunków: ogrodnik, kucharz oraz cukiernik. Szkoła dysponuje świetlicą szkolną, która zapewnia uczniom opiekę przed zajęciami oraz po skończonych zajęciach dydaktycznych. Czas, jaki dzieci i młodzież spędzają w świetlicy pozwala im na odpoczynek po zajęciach oraz rozwijanie swoich zainteresowań. Wszyscy uczniowie mogą mieszkać w internacie, który czynny jest od poniedziałku do piątku i obejmuje swoją działalnością wychowanków, którzy ze względu na dużą odległość od domu rodzinnego do szkoły, złe warunki bytowe lub inne okoliczności nie mogą codziennie dojeżdżać do szkoły. Wychowankowie internatu mieszkają w 3-4

osobowych sypialniach. Do dyspozycji posiadają salę rehabilitacyjną, świetlicę, bibliotekę, oraz pracownię komputerową. Młodzież ma również dostęp do sali gimnastycznej, siłowni oraz boiska sportowego.

Biblioteka szkolna posiada szeroki asortyment literatury dziecięcej i młodzieżowej. W szkole funkcjonuje sala doświadczania świata i sala integracji sensorycznej. Sala doświadczania świata jest to specjalnie wyodrębnione pomieszczenie wyposażone w różnego rodzaju urządzenia stymulujące rozwój zmysłów. Głównym jej celem jest stwarzanie możliwości odbierania nowych bodźców, wzbogacanie doświadczeń oraz miłe spędzanie czasu w atmosferze relaksu i pełnej akceptacji.

W Ośrodku prowadzona jest rehabilitacja z elementami integracji sensorycznej. Są to zajęcia, których celem jest poprawa funkcjonowania ośrodkowego układu nerwowego odpowiedzialnego za odbiór i przetwarzanie bodźców zmysłowych. Adekwatna integracja odebranych informacji jest podstawą uczenia się, ma wpływ na prawidłowy rozwój ruchowy, emocjonalny i poznawczy. Rolą fizjoterapeuty jest przede wszystkim niesienie pomocy dzieciom posiadającym deficyty ruchowe. Zajęcia prowadzone są w małych grupach tworzonych w zależności od typu schorzenia lub indywidualnie. Zestawy ćwiczeń przygotowywane są i prowadzone przez fizjoterapeutę. Dostosowane są do wieku dzieci, do rodzaju występującej wady oraz realizowania celów korekcyjnych.

Placówka posiada bogatą ofertę edukacyjną obejmującą zajęcia: korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, socjoterapeutyczne, rehabilitacyjne, terapii psychologiczno-pedagogicznej, terapii ręki, muzykoterapię, hipoterapię, gimnastykę korekcyjną oraz zajęcia z doradcą zawodowym. W ośrodku utworzono nowoczesną, multimedialną Izbę Pamięci im. Jerzego Rudlickiego, która znajduje się w części pałacowej Ośrodka.

Uczniowie mogą również rozwijać swoje zainteresowania na zajęciach pozalekcyjnych tj.: zajęciach tanecznych, teatralnych, wokalnych ,sportowych. Działa drużyna harcerska „nieprzetartego szlaku", prowadzona z wykorzystaniem metody harcerskiej, uczącej samodzielności, współpracy, odpowiedzialności i postaw społecznych.
Wychowanków wspiera wykwalifikowana kadra specjalistów posiadająca doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnościami: nauczyciele-specjaliści, wychowawcy, terapeuci, psycholog, pedagog szkolny, logopeda, pielęgniarka. Placówka dba o zdrowie i aktywność fizyczną wychowanków poprzez: regularne wyjazdy na basen, zajęcia sportowe i rekreacyjne, zajęcia w szkolnym teatrze rozwijające ekspresję i kreatywność.

Przy Ośrodku działa stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych "Każdy ma szansę", które swoją działalnością wspiera Ośrodek w realizacji zadań oświatowych i wychowawczych.

Uczniowie mogą bezpłatnie korzystać z pełnej oferty Ośrodka, w tym z zapewnionego dojazdu busami, z których jeden posiada specjalistyczną windę dla osób z niepełnosprawnością ruchową. Zainteresowanie uczniów edukacją w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Olbięcinie na przestrzeni ostatnich lat obrazuje Tabela 12.

Tabela 12. Kierunki kształcenia w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie

ROK SZKOLNY	TYP SZKOŁY	LICZBA UCZNIÓW (ogółem)	LICZBA UCZNIÓW POSIADAJĄCYCH ORZECZENIE LUB ORZECZENIE O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA SPECJALNEGO
2021/2022	Szkoła Podstawowa Specjalna, w tym Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze	28	28
	Branżowa Szkoła Specjalna I stopnia	34	34
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	17	17
2022/2023	Szkoła Podstawowa Specjalna, w tym Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze	29	29
	Branżowa Szkoła Specjalna I stopnia	32	32
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	17	17
2023/2024	Szkoła Podstawowa Specjalna, w tym Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze	32	32
	Branżowa Szkoła Specjalna I stopnia	25	25
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	12	12

2024/2025	Szkoła Podstawowa Specjalna, w tym Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze	27	27
	Branżowa Szkoła Specjalna I stopnia	28	28
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	13	13

Źródło: opracowano na podstawie danych SOS-W im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie

Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku

Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku jest jedyną publiczną poradnią psychologiczno-pedagogiczną w powiecie kraśnickim świadczącą bezpłatną specjalistyczną pomoc diagnostyczną, terapeutyczną i profilaktyczną skierowaną do dzieci, młodzieży uczącej się, ich rodziców/opiekunów prawnych i nauczycieli. Teren działania Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku obejmuje placówki zlokalizowane w mieście Kraśnik, Annopol, Urzędów oraz gminach Kraśnik, Annopol, Wilkołaz, Zakrzówek, Urzędów, Szastarka, Gościeradów, Trzydnik Duży, Dzierzkowice.

Lokalna społeczność postrzega poradnię jako kluczowy element sieci wsparcia dla dzieci i ich rodzin. Placówka ta aktywnie współpracuje ze Starostwem Powiatowym i Urzędem Miasta w Kraśniku, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku, Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną oraz ośrodkami pomocy społecznej na szczeblu miejskim i gminnym. Wspólne działania podejmowane są również z placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, Komendą Powiatową Policji, Ośrodkiem Terapii Uzależnień oraz instytucjami służby zdrowia. Ponadto, poradnia utrzymuje stały kontakt z Sądem Rodzinnym i Nieletnich oraz lokalnymi parafiami.

Zespół Poradni, jako placówka specjalistyczna posiada wysoko wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną. Ogółem zatrudnionych jest 20 pracowników merytorycznych: 8 psychologów, 6 pedagogów, 4 logopedów, doradcę zawodowego oraz fizjotetapeutę/terapeutę Integracji Sensorycznej. Wszyscy pracownicy posiadają wyższe wykształcenie, wielu ukończyło podyplomowe specjalistyczne studia uzyskując dodatkowe kwalifikacje z zakresu oligofrenopedagogiki, tyflopedagogiki, wczesnego wspomagania rozwoju, neurologopedii, surdologopedii, poradnictwa zawodowego, wychowania do życia w rodzinie, pracy z dzieckiem ze specyficznymi trudnościami w nauce, profilaktyki i terapii uzależnień, kursy, warsztaty.

Dzięki takiemu przygotowaniu merytorycznemu, wiedzy i umiejętnościom specjalistów, na wysokim poziomie realizowane są zadania statutowe oraz pozastatutowe poradni. Prowadzone są takie formy działania jak: terapia indywidualna i grupowa (również na terenie placówek i szkół), zajęcia psychoedukacyjne, warsztaty dla nauczycieli, uczniów i rodziców, szkoleniowe rady pedagogiczne, konsultacje, badania psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne, predyspozycji zawodowych, orzecznictwo i doradztwo. Ponadto warunki lokalowe poradni pozwalają na realizowanie zadań uwzględniających oczekiwania klientów. Poradnia posiada gabinety bardzo dobrze wyposażone w pomoce do diagnozy i terapii w tym programy komputerowe, testy psychologiczne, pomoce do realizowania zadań edukacyjno-zawodowych. Dla rodziców i dzieci dostępna jest poczekalnia z kącikiem do zabawy, dobrze wyposażona sala Integracji Sensorycznej oraz sala Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka.

Poradnia odpowiada na realne potrzeby klientów. Jest otwarta na współpracę i współdziałanie ze środowiskiem. Świadczy o tym zaangażowanie pracowników poradni i samej instytucji w realizację projektów i przedsięwzięć o zasięgu powiatowym.

Profesjonalne przygotowanie merytoryczne pracowników poradni pozwala na dzielenie się wiedzą zarówno w bezpośredniej pracy z klientami, jak również na publikowanie materiałów w prasie lokalnej, na stronie internetowej. W Powiatowym Zespole Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku od kwietnia 2018 roku funkcjonuje grupa wsparcia dla rodziców dzieci i z niepełnosprawnością, objętych wsparciem w ośrodku koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczym.

Na terenie Powiatowego Zespołu Poradni w Kraśniku zgodnie z rozporządzeniem MEN z dnia 18 września 2008 roku działa zespół orzekający, którego głównym zadaniem jest wydawanie w drodze decyzji administracyjnej orzeczeń:

- O potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnościami oraz niedostosowanej społecznie, wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki

  i metod pracy;
- O potrzebie indywidualnego, obowiązkowego przygotowania przedszkolnego dla dzieci, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub oddziału przedszkolnego;
- O potrzebie indywidualnego nauczania dla dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły;

- O potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim.

Zespoły wydają również opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki w szkole. Wydane orzeczenie do kształcenia specjalnego jest podstawą do specjalnej organizacji nauki i kształcenia dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami:

- Niesłyszących,
- Słabosłyszących,
- Niewidomych,
- Słabowidzących,
- Z niepełnosprawności ruchową, w tym afazją,
- Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim,
- Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym,
- Z autyzmem, w tym zespołem Aspergera,
- Z niepełnosprawnościami sprzężonymi,
- Zagrożonych niedostosowaniem społecznym,
- Niedostosowanych społecznie.

W dniu 28.08.2019 r. Lubelski Kurator Oświaty za zgodą organu prowadzącego, wskazał Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku jako poradnię uprawnioną do wydawania orzeczeń i opinii dla dzieci i uczniów niesłyszących, słabo słyszących, niewidomych, słabo widzących i z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera. Kadra pedagogiczna zatrudniona w poradni posiada kwalifikacje określone w przepisach w zakresie odpowiednim do rodzaju niepełnosprawności, a placówka jest wyposażona w narzędzia diagnostyczne umożliwiające ocenę indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i uczniów odpowiednio niesłyszących, słabo słyszących, niewidomych, słabo widzących i z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

Od 2012 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku realizuje program „Aktywny samorząd", którego celem głównym jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Natomiast jednym z celów szczegółowych jest poprawa szans

beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższenie kwalifikacji.

Powyższe cele realizowane są w ramach Modułu II programu „Aktywny samorząd". Dzięki niemu PCPR w Kraśniku przy udziale środków finansowych PFRON ma możliwość dofinansowania lub refundacji kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym poprzez:

- Opłatę za naukę (czesne);
- Dodatek na pokrycie kosztów kształcenia;
- Dodatek na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego – w przypadku osób, które wszczęły przewód doktorski, a nie są uczestnikami studiów doktoranckich.

Warunkiem uczestnictwa osoby z niepełnosprawnością w Module II jest:

- Znaczny, umiarkowany lub lekki stopień niepełnosprawności;
- Nauka w szkole wyższej, szkole policealnej, kolegium lub przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

Moduł II programu „Aktywny samorząd" realizowany jest przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku od 2012 roku. Rodzaj i wielkość pomocy udzielonej w latach 2021-2024 osobom z niepełnosprawnościami przez PCPR w Kraśniku w ramach tego programu ilustruje poniższa Tabela 13.

Tabela 13. Realizacja pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym

Rok	Liczba wniosków zrealizowanych	Kwota (w złotych)
2021	36	97746,00
2022	26	83490,75
2023	34	133904,57
2024	47	166763,50
Razem	**143**	**481904,82**

Źródło: dane Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 3: Umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami realizację potrzeb edukacyjnych.

Cele szczegółowe:

- Podniesienie jakości kształcenia i wsparcia specjalistycznego w jednostkach oświatowych;

- Zwiększenie uczniom ze specjalnymi potrzebami dostępności do nowych form edukacji;
- Tworzenie innowacyjnych kierunków kształcenia zawodowego stosownie do potrzeb rynku pracy;
- Eliminowanie barier architektonicznych , komunikacyjnych i cyfrowych w jednostkach oświatowych;
- Wsparcie rodzin i opiekunów w procesie edukacji.

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU OŚWIATY I EDUKACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Opis i uzasadnienie programu

Liczne uregulowania prawne podkreślają prawo dziecka z niepełnosprawnością do oświaty, nauki, opieki rehabilitacyjnej, przygotowania zawodowego w połączeniu z działaniami rehabilitacyjnymi, co powinno doprowadzić do osiągnięcia przez dziecko maksymalnego rozwoju osobistego i integracji społecznej.

Stopień zorganizowania szkolnictwa specjalnego, integracyjne działania terapeutyczne i rewalidacyjne powinny opierać się na wszechstronnej diagnozie biopsychospołecznej. Równe szanse w dostępie do edukacji osób z niepełnosprawnościami nie mogą pozostać w sferze postulatów lecz należy je urzeczywistniać. W powiecie kraśnickim przyszłe efekty kształcenia specjalnego powinna poprzedzać jak najwcześniejsza stymulacja rozwoju małego dziecka na etapie wczesnej interwencji.

Za bardzo ważny warunek poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami należy uznać również edukację rozumianą jako pracę z rodziną osoby z niepełnosprawnością. Bardzo często bowiem powodem frustracji osoby z niepełnosprawnością jest nie tyle obojętność, brak wsparcia i zainteresowania jej losem ze strony samorządu czy państwa, ile brak zrozumienia i odpowiedniego podejścia ze strony najbliższej rodziny.

Konieczne jest stałe uzupełnianie wyposażenia placówek oświaty i kultury organizujących zajęcia integracyjne w urządzenia i sprzęt umożliwiający komunikację osób z niepełnosprawnościami.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Podniesienie jakości kształcenia i wsparcia specjalistycznego w jednostkach oświatowych, • Zwiększenie uczniom ze specjalnymi potrzebami dostępności do nowych form edukacji, • Tworzenie innowacyjnych kierunków kształcenia zawodowego stosownie do potrzeb rynku pracy, • Eliminowanie barier architektonicznych , komunikacyjnych i cyfrowych w jednostkach oświatowych, • Wsparcie rodzin i opiekunów w procesie edukacji.
Kierunki działań	• Dostosowanie infrastruktury szkół do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, • Doposażenie placówek w specjalistyczny sprzęt i pomoce dydaktyczne, • Rozwój zajęć specjalistycznych, • Zwiększenie dostępności wsparcia psychologiczno-pedagogicznego, • Tworzenie i rozwój klas integracyjnych oraz wsparcie edukacji włączającej, • Organizacja szkoleń dla nauczycieli i kadry, • Rozwój doradztwa zawodowego i współpracy szkół z pracodawcami, • Działania informacyjne i edukacyjne dla rodziców/opiekunów.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki, • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, • Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku, • Jednostki kształcenia specjalnego Powiatu Kraśnickiego.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba uczniów z niepełnosprawnościami objętych wsparciem edukacyjnym, • Liczba szkół dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, • Liczba zakupionego sprzętu i pomocy dydaktycznych, • Liczba nauczycieli i specjalistów objętych szkoleniami, • Liczba zrealizowanych godzin zajęć specjalistycznych, • Liczba zakupionych pojazdów pasażerskich, • Liczba i nazwa nowych kierunków kształcenia dla osób ze specjalnymi potrzebami, • Liczba utworzonych/rozwiniętych klas integracyjnych.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki, • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, • Środki UE i krajowe.

4.4 ZATRUDNIANIE, PORADNICTWO I SZKOLENIE ZAWODOWE

DIAGNOZA

Włączanie osób z niepełnosprawnościami w życie zawodowe stanowi bardzo ważny element rehabilitacji. W przypadku osób z niepełnosprawnościami praca pełni trzy funkcje: dochodową, rehabilitacyjną i socjalizującą. Praca jest ważnym elementem obrazu własnej osoby i pełni kluczową rolę w konstruowaniu poczucia sensu życia. Każda osoba z niepełnosprawnością, bez względu na rodzaj i stopień niepełnosprawności, ma prawo zarejestrować się w Powiatowym Urzędzie Pracy i uzyskać status osoby bezrobotnej (jeśli nie nabyła prawa do emerytury czy renty) lub poszukującej pracy (jeśli nabyła takie prawo). Dokładna liczba zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami jest trudna do oszacowania z uwagi na wstrzemięźliwość pracodawców do upubliczniania takich danych. Statystyki Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku podają dane na temat liczby osób z niepełnosprawnościami zarejestrowanych jako bezrobotne. Sytuację w tym zakresie na przestrzeni lat 2021-2024 zawiera poniższe zestawienie (stany na dzień 31.XII danego roku):

- Rok 2021 – 144 osoby,
- Rok 2022 – 139 osób,
- Rok 2023 – 168 osoby,
- Rok 2024 – 89 osób.

W przypadku osób z niepełnosprawnościami brak pracy jest podstawowym czynnikiem powodującym zagrożenie wykluczeniem społecznym. Korzyści z wykonywania pracy zawodowej w kwintesencjonalny sposób zestawiła Zofia Kawczyńska-Butrym, według której pracy przypisać można następujące znaczenia:

- Ekonomiczne, materialne, tworzenie dóbr (materialnych, niematerialnych), uzyskiwanie finansowych ekwiwalentów za pracę, stanowiących źródło dochodu, standardu życia i uzyskiwania (na różnym poziomie) satysfakcji materialnej;
- Emocjonalne, dające poczucie własnej wartości, poczucie bezpieczeństwa socjalnego, świadomość i szanse rozwoju osobowego, rozwoju i wykorzystania własnych możliwości, zainteresowań i talentów, poczucie własnego znaczenia i sensu życia;
- Społeczne, ponieważ praca określa miejsce w strukturze społecznej, wyznacza pozycję społeczną, daje możliwość kontaktów społecznych (zawodowych, towarzyskich), jest

czynnikiem integrującym, daje poczucie przynależności do konkretnego środowiska zawodowego, pracowniczego i lokalnego[5].

Korzystanie z usług rynku pracy, pośrednictwa pracy, a co za tym idzie w efekcie finalnym uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia oraz możliwość awansu zawodowego, a także podnoszenie/nabywanie umiejętności i kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach pozwala osobie z niepełnosprawnością właściwie uczestniczyć w rehabilitacji zawodowej oraz być pełnoprawnym uczestnikiem życia społecznego.

Mimo pozytywnych zmian w zakresie wzrostu aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami na przestrzeni ostatnich lat, ta aktywność znacząco odbiega od aktywności zawodowej osób sprawnych. W 2024 r. współczynnik aktywności zawodowej osób sprawnych w wieku produkcyjnym wynosił **58,5%** (mężczyźni 65,5%, kobiety 51,9%). Wskaźnik zatrudnienia w Polsce utrzymywał się na wysokim poziomie, osiągając ok. 78,4% w ujęciu ogólnym a stopa bezrobocia 5,1 %. W 2024 roku w Polsce istniała znacząca różnica w wskaźnikach zatrudnienia osób sprawnych i osób z niepełnosprawnościami, ze znacznie niższym wskaźnikiem zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami (ok. 17,7% w IV kwartale 2024) w porównaniu do ogółu ludności aktywnej zawodowo (ok. 58,5% w I kwartale 2024), co wskazuje na dużą dysproporcję (ponad 40 pkt proc.)[6].

Na koniec 2024 r. w Polsce było zarejestrowanych około 2,9 miliona osób z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności lub wskazaniem do ulg i uprawnień, co stanowi blisko 7,5 % ludności Polski. Osoby z lekkim stopniem niepełnosprawności to niemal 636 tys., umiarkowanym – 1,435 mln, a znacznym – 839 tys. Blisko 40 % osób z niepełnosprawnościami ma od 26 do 59 lat, co wskazuje na ogromny potencjał tej grupy na polskim rynku pracy i podkreśla potrzebę ich aktywizacji zawodowej.

Na koniec 2024 roku aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami w Polsce wykazywała stabilność z niewielkimi wahaniami, z ok. 553 tys. aktywnymi zawodowo osobami z niepełnosprawnościami w ostatnim kwartale 2024 roku, ale wciąż ok. 2,3 miliona pozostawało bez pracy, mimo wsparcia PFRON (925,5 mln zł dofinansowania) i działań PIP, które skupiały się na szkoleniach i świadomości prawnej, choć potrzebne były dalsze intensyfikacje wsparcia, m.in. w ramach programów PFRON.

Osoby z niepełnosprawnościami są zatrudniane w różnych branżach, choć historycznie dominowały rolnictwo, przetwórstwo przemysłowe i handel, a obecnie

[5] E. Jaglarz, *Praca i jej znaczenie dla osób z niepełnosprawnością. Prawny i społeczny wymiar funkcjonowania zawodowego osób z niepełnosprawnością*, Studia Socialia Cracoviensia 9, 2017.
[6] https://stat.gov.pl/badania-statystyczne/badania-ankietowe/badania-spoleczne/badanie-aktywnosci-ekonomicznej-ludnosci-bael/2021-2024

pracodawcy, szczególnie ci z sektora prywatnego (obowiązek 6% wskaźnika zatrudnienia), są zachęcani do ich zatrudniania poprzez dofinansowania z PFRON oraz ulgi, a same osoby te mają specyficzne ułatwienia w czasie pracy i dodatkowe prawa, np. w pracy w zakładach pracy chronionej. Na koniec grudnia 2024 roku w zakładach pracy chronionej (ZPCh) zatrudnionych było łącznie 98 263 osoby (wliczając osoby pełnosprawne i z niepełnosprawnościami), z czego większość, bo 74 070 osób, stanowili pracownicy z niepełnosprawnościami. Funkcjonowało wtedy 587 ZPCh.

Najwięcej osób z niepełnosprawnością w 2024 roku zatrudnionych było w różnorodnych sektorach,

- Sektorze publicznym: Administracja, służba cywilna,
- Sektor kultury: Kina, teatry, instytucje kultury.
- Sektor Usługi: Prawdopodobnie w branżach mniej zależnych od fizycznej infrastruktury, gdzie liczą się kompetencje cyfrowe, a także produkcja, gastronomia, stolarstwo, florystyka, po stanowiska w firmach technologicznych i korporacjach, takich jak PepsiCo, McDonald, AT&T, które wdrażają programy integracyjne, korzystając z dofinansowań PFRON i wsparcia[7].

Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnością powiecie kraśnickim lata 2021-2024

W latach 2021-2024 powiat kraśnicki w ramach posiadanych środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizował następujące zadania:

- Zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy (art.26e ustawy). Dofinansowanie otrzymało 10 pracodawców, którzy złożyli wnioski na 10 stanowisk pracy na kwotę **897.000,00** zł ;
- Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu (art.11 ustawy). Dofinansowanie otrzymało 17 osób z niepełnosprawnościami na kwotę 151.621,12 zł.

Pomoc dla osób z niepełnosprawnościami ze środków lata 2021-2024:

- W ramach realizowanych szkoleń w 2023 r. z bonu szkoleniowego skorzystała osoba z niepełnosprawnością. Uczestniczyła w szkoleniu: obsługa komputera z egzaminem ECDL. W/w osoba przeszkolona w ramach Programu pilotażowego „Razem na rynek pracy finansowany w ramach projektu pilotażowego

[7] https://stat.gov.pl/badania-statystyczne/badania-ankietowe/badania-spoleczne/badanie-aktywnosci-ekonomicznej-ludnosci-bael/2021-2024

pod nazwą „Czas na Młodych"- punkty doradztwa dla młodzieży. Kwota wsparcia w ramach bonu szkoleniowego wyniosła 5 324,34 zł;

- Na podstawie art.57a ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy Starosta zwraca z Funduszu Pracy podmiotowi prowadzącemu dps lub jednostkę organizacyjną wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej poniesione na zatrudnienie osoby z niepełnosprawnością poszukującej pracy przez okres do 12 miesięcy, część albo całość kosztów poniesionych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenia społeczne w wysokości uzgodnionej w umowie, nieprzekraczającej jednak kwoty ustalonej jako iloczyn liczby zatrudnionych". W ramach w/w artykułu PUP w Kraśniku w 2023 r. podpisał 1 umowę na 1 osobę z niepełnosprawnością poszukującą pracy na kwotę 22 595,44 zł., natomiast w 2024 r. podpisał 3 umowy na 3 osoby z niepełnosprawnościami poszukujące pracy na kwotę 147 949,20 zł.

Podmiotami gospodarczymi związanymi z zatrudnianiem osób z niepełnosprawnością w powiecie kraśnickim są zakłady pracy chronionej. Zakład pracy chronionej jest przedsiębiorstwem przystosowanym do zatrudniania osób z wyższymi stopniami niepełnosprawności. Do głównych celów jego funkcjonowania należy nie tylko wypracowanie zysku, jak w każdej firmie, ale także aktywizacja zawodowa osób, które nie mogą zdobyć zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Decyzję w sprawie nadania statusu zakładu pracy chronionej wydaje wojewoda.

Tabela 14. Wykaz zakładów pracy chronionej w powiecie kraśnickim

Lp.	Nazwa	Adres	Zakres produkcji i usług
1.	**Spółdzielnia „JEDNOŚĆ"** zatrudnionych 51 osób z niepełnosprawnościami (27 mężczyzn, 24 kobiet)	Kraśnik ul. Al. Niepodległości 10, 23-204 Kraśnik	• produkcja tub aluminiowych, artykułów szkolno-biurowych, chemii gospodarczej.

2.	**NABOR Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Wdrożeniowe Sp. z. o. o.** zatrudnionych 65 osób z niepełnosprawnościami	Kraśnik ul. Fabryczna 6, 23-204 Kraśnik	• obróbka mechaniczna elementów metalowych, • produkcja pozostałych wyrobów z gumy • produkcja konstrukcji metalowych i ich części, • produkcja pozostałych gotowych wyrobów metalowych, gdzie indziej niesklasyfikowana, • produkcja pozostałych narzędzi mechanicznych, • produkcja pozostałych części i akcesoriów do pojazdów silnikowych • sprzedaż hurtowa części i akcesoriów do pojazdów silnikowych, • działalność w zakresie inżynierii i związane z nią doradztwo techniczne.
3.	**GUMET Sz. Geneja, Kozłowska, Latos Sp. J** zatrudnionych 33 osoby z niepełnosprawnościami	Kraśnik ul. Kolejowa 12, 23-200 Kraśnik	• producent wyrobów gumowych oraz z tworzyw sztucznych, dostawca kul do łożysk (uszczelki łożyskowe, kulki stalowe, dławice, wałeczki i igiełki stalowe, produkcja simmeringów), kulki do młyna.
4.	**Zakłady Poligraficzne AJG Anna i Janusz Genejowie** zatrudnionych 94 osoby z niepełnosprawnościami	Kraśnik ul. Kolejowa 14, 23- 200 Kraśnik	produkcja poligraficzna: • pakowania kartonowe z nadrukiem dla przemysłu farmaceutycznego, kosmetycznego, spożywczego, • ulotki farmaceutyczne falcowane, • materiały reklamowe: foldery, broszury, ulotki, teczki, • etykiety barwne, • kalendarze, plakaty oprawiane w listwy i spirale, • nietypowe materiały reklamowe.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku

Na koniec grudnia 2024 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kraśniku zarejestrowanych było 3 062 osób bezrobotnych, z czego 89 to osoby z niepełnosprawnościami[8]. Obecnie, obok wzrostu poziomu zatrudnienia, obserwuje się spadek bezrobocia wśród osób z niepełnosprawnościami, co wynika z sytuacji gospodarczej w kraju. Poziom aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami jest skorelowany zarówno z miejscem zamieszkania, płcią, jak i z wiekiem tych osób. Osoby z niepełnosprawnościami mieszkające w miastach są bardziej aktywne zawodowo od osób

[8] https://krasnik.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/statystyki-graficzne#/statistics/06070/2 .

zamieszkałych na obszarach wiejskich. Wyższy poziom aktywności zawodowej cechuje kobiety niż mężczyzn z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności.

Zakres form wsparcia realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku dla osób z niepełnosprawnościami poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu oraz pracodawców zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zostały przedstawione w Tabeli 15.

Tabela 15. Formy aktywizacji zatrudnieniowej dla osób z niepełnosprawnościami

Lp.	**Forma pomocy**	**Beneficjent pomocy**	**Źródło finansowania**	**Rezultat pomocy**
1.	Staż pracy	Osoba z niepełnosprawnością	PFRON	Stypendium w wysokości 120% zasiłku dla osób poszukujących pracy
2.	Prace interwencyjne	Pracodawca zatrudniający osobę z niepełnosprawnością	PFRON	Refundacja przez okres: • 6 miesięcy, • 12 miesięcy, • 24 miesięcy części kosztów wynagrodzenia do wysokości zasiłku dla osób bezrobotnych oraz składek ZUS od refundowanego wynagrodzenia
3.	Szkolenia	Osoba z niepełnosprawnością	Fundusz Pracy	Koszt szkolenia nie może przekroczyć dziesięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia
4.	Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy	Pracodawca zatrudniający osobę z niepełnosprawnością poszukującą pracy	PFRON	Maksymalna wysokość to 15-krotność przeciętnego wynagrodzenia, obowiązek zatrudnienia osoby z niepełnosprawnościami przez okres, co najmniej 36 miesięcy.
5.	Finansowanie refundacji kosztów zatrudnienia na podstawie art. 57a ustawy o promocji zatrudnienia i inst. rynku pracy	Pracodawca zatrudniający osobę z niepełnosprawnością poszukującą pracy	Fundusz Pracy	Refundacja kosztów DPS – om lub jednostkom organizacyjnym wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej przez okres do 12 miesięcy, część albo całość kosztów

				poniesionych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenia społeczne w wysokości uzgodnionej w umowie, nieprzekraczającej jednak kwoty ustalonej jako iloczyn liczby zatrudnionych.
6.	Adaptacja pomieszczeń zakładu pracy	Pracodawca zatrudniający osobę z niepełnosprawnością	PFRON	Maksymalna wysokość to 20-krotność przeciętnego wynagrodzenia, obowiązek zatrudnienia osoby z niepełnosprawnością przez okres, co najmniej 36 miesięcy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 4: Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie poziomu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami;
- Podniesienie kompetencji zawodowych osób z niepełnosprawnościami;
- Rozwój systemu poradnictwa zawodowego i wsparcia indywidualnego;
- Zwiększenie zaangażowania pracodawców w zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami.

POWIATOWY PROGRAM ZATRUDNIANIA, PORADNICTWA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Opis i uzasadnienie programu

Podjęcie pracy zawodowej przez osoby z niepełnosprawnościami należy traktować jako element procesu usamodzielnienia, który jest mocno skorelowany z innymi aspektami życiowymi. Praca zawodowa osób z niepełnosprawnościami jest postrzegana zarówno w aspekcie ekonomicznym, jak i psychospołecznym. Wykonywanie pracy zarobkowej, poza możliwością samodzielnego utrzymania się, daje możliwość kontaktów społecznych i wyjścia z izolacji. Stąd niezwykle istotne jest aktywizowanie zawodowe osób z niepełnosprawnościami, przełamywanie barier zatrudnienia przez pracodawców.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób z niepełnosprawnościami i dostosowanie się do aktualnych wymagań rynku pracy jest zadaniem wzmacniającym proces integracji osób z niepełnosprawnościami. Kwalifikacje to potwierdzony zasób wiadomości i zakres umiejętności tak wyodrębniony, aby pozwalał na samodzielne wykonywanie konkretnego zestawu zadań zawodowych i umożliwiał podjęcie zatrudnienia. W rozumieniu rynkowym trzeba do powyższego określenia dodać, że są to dodatkowe uprawnienia do pracy na konkretnym stanowisku, wymagające odpowiedniego stażu pracy i/lub dodatkowego szkolenia oraz oczekiwane przez pracodawcę cechy fizyczne i osobowościowe. Razem tworzy to określony zestaw kompetencji do zajmowania określonego stanowiska pracy.

Udoskonalona technologia, odgrywa bardzo dużą rolę w integracji z regularnym środowiskiem pracy oraz w dostępie do szkoleń, kwalifikacji i nabywania umiejętności. Technologie powinny być wykorzystane do nowych praktyk zawodowych, powinny też otwierać przed osobami z niepełnosprawnościami nowe dziedziny zawodowe, z których osoby z niepełnosprawnościami są wykluczane.

Wszystko to prowadzić powinno do lepszej zawodowej aktywizacji osób z niepełnosprawnościami, czyli do działań zmierzających przede wszystkim do zatrudnienia tych osób na stanowiskach odpowiadających ich możliwościom oraz służących podnoszeniu ich kwalifikacji. To także współdziałanie z zakładami pracy chronionej w zakresie możliwości zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami oraz tworzeniu dla nich nowych miejsc pracy.

Szanse korzystania przez pracowników z niepełnosprawnościami z programów szkoleniowych w toku pracy organizowanych przez pracodawcę powinny być zwiększane i upowszechniane. Właściwe organy władzy i organizacje zrzeszające osoby z niepełnosprawnościami działające na ich rzecz powinny w miarę potrzeb ułatwić korzystanie z lektorów, tłumaczy i przystosowanych materiałów. Pracodawcy powinni brać pod uwagę dostosowanie harmonogramów pracy i miejsca pracy, aby ułatwić i maksymalnie zwiększyć udział osób z niepełnosprawnościami w przedsięwzięciach, których celem jest rozwój kariery zawodowej wszystkich pracowników. Zwiększając możliwości szkoleniowe pracodawcy lub grupy pracodawców powinny zadbać o to, aby obejmowały one również osoby z niepełnosprawnościami.

Wymienione w diagnozie informacje mogą być podstawą sformułowania wniosku, że w powiecie kraśnickim istnieje rynek pracy gotowy do zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami. Żeby tak się stało osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć możliwość skorzystania z oceny swoich zdolności osobistych, co pozwoli dokonać wyboru

potencjalnego zajęcia, a następnie być podstawą do sformułowania programu rehabilitacji i integracji. Taka ocena będzie wskazaniem do podjęcia nowego i odpowiedniego zatrudnienia lub powrotu do poprzedniego zawodu. Osoby z niepełnosprawnościami, których zdolność do zatrudnienia jest ograniczona bądź okresowo lub stale nie są oni w stanie podjąć pracy na otwartym rynku, powinny znaleźć zatrudnienie w środowisku chronionym.

Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku corocznie przekazuje informacje o liczbie osób z niepełnosprawnościami, które są zarejestrowane jako osoby bezrobotne. Aby zwiększyć efektywność pomocy osobom z niepełnosprawnościami konieczne jest stosowanie zasad współpracy finansowej i pozafinansowej zarówno z Powiatowym Urzędem Pracy w Kraśniku, jak też z organizacjami pozarządowymi, w tym powierzanie i wspieranie wykonywania zadań publicznych.

Zakres problemów jakie stawia przed polityką społeczną w obszarze zatrudnienia zjawisko niepełnosprawności jest bardzo szerokie. Osoby z niepełnosprawnościami stanowią jedną z tych grup społecznych, której zagraża wykluczenie zawodowe i edukacyjne. Co więcej ich stopień zintegrowania społecznego oraz sytuacja ekonomiczno-zawodowa są bardzo często od tych osób mało zależne. Działania powiatu kraśnickiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami wymagają przede wszystkim kompleksowego i skoordynowanego podejścia, które przełamie dotychczasowe stereotypy i pozwoli na budowanie nowej, bardziej korzystnej świadomości zjawiska niepełnosprawności w społeczeństwie.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Zwiększenie poziomu zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami, • Podniesienie kompetencji zawodowych osób z niepełnosprawnościami, • Rozwój systemu poradnictwa zawodowego i wsparcia indywidualnego, • Zwiększenie zaangażowania pracodawców w zatrudnianie osób z niepełnosprawnościami.
Kierunki działań	• Aktywizacja i integracja osób oraz grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, • Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w integracji społecznej i zawodowej, • Tworzenie społecznego klimatu na rzecz zatrudniania osób ze specjalnymi potrzebami, • Wspieranie i motywowanie osób z niepełnosprawnościami w zdobywaniu wykształcenia i podnoszeniu kwalifikacji, • Pomoc pracodawcom w tworzeniu i wyposażeniu stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami.

Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku, • Jednostki samorządu terytorialnego, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku, • Starostwo Powiatowe w Kraśniku.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba dostosowanych stanowisk pracy, • Liczba ofert pracy skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, • Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, • Liczba osób bezrobotnych, która uzyskała zatrudnienie, • Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych aktywizacją zawodową, • Liczba miejsc pracy utworzonych dla osób z niepełnosprawnościami.
Źródła finansowania	• Fundusz Pracy, • PFRON, • Powiat Kraśnicki, • Środki krajowe i UE.

4.5 ŚRODOWISKO ŻYCIA CODZIENNEGO

DIAGNOZA

W Polsce, na przestrzeni ostatnich lat podejmowane są działania mające na celu stworzenie osobom z niepełnosprawnościami warunków do rozwoju i udziału w życiu społecznym na równi z innymi. Wszyscy mają prawo do samodzielnego, niezależnego i aktywnego życia prywatnego, zawodowego i społecznego w środowisku bez barier.

Codziennością osób z niepełnosprawnościami jest pokonywanie barier, m.in.: środowiskowych, architektonicznych, komunikacyjnych, technicznych czy transportowych. Osoby z niepełnosprawnościami narażone są na napotykanie rozmaitych ograniczeń, wynikających z zastosowania w ich środowisku takich rozwiązań, jakich z racji swoich dysfunkcji, nie są w stanie pokonać. Mowa tu nie tylko o braku podjazdów dla wózków inwalidzkich czy specjalnych oznaczeń dla osób niewidomych w miejscach użyteczności publicznej, ale także o wypracowanych i niezmiennych schematach komunikowania się, załatwiania spraw urzędowych czy nawiązywania podstawowych relacji społecznych.

Osoby z niepełnosprawnościami, chcące włączać się w życie społeczne i zawodowe, są więc na wstępie swojej drogi postawione przed wyzwaniami, które mogą okazać się zbyt trudne i często przekraczające ich możliwości.

Wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami sprzyjają również stereotypy funkcjonujące w społeczeństwie oraz swego rodzaju lęk przed wejściem w niestandardową relację, wymagającą od osoby zdrowej zmiany dotychczasowych schematów działania i dostosowania swojej postawy i oczekiwań wobec osoby z niepełnosprawnościami. Postrzeganie osób z niepełnosprawnością przez społeczeństwa jest często czynnikiem decydującym o wykluczeniu bądź inkluzji społecznej tych osób. Umożliwienie osobom z niepełnosprawnością wejścia w nurt życia społecznego poprzez zaopatrzenie ich w niezbędny sprzęt, pozwalający na pokonanie barier architektonicznych, technicznych czy komunikacyjnych jest pierwszym krokiem do przełamywania tych stereotypów.

W celu ograniczania i zapobiegania występowania zjawiska wykluczenia społecznego podejmowanych jest obecnie wiele działań. Część z nich regulowanych jest bezpośrednio przepisami Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 roku.

Likwidacja barier architektonicznych

Wszelkie przeszkody i utrudnienia związane z funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnościami w szeroko rozumianym środowisku społecznym określa się mianem barier wśród których najczęściej wymienia się tzw. bariery architektoniczne, czyli te wszystkie elementy urbanistyczne, architektoniczne, które ze względu na swoją formę lub sposób użytkowania w jakimś stopniu utrudniają, ograniczają lub wręcz uniemożliwiają przemieszczanie się osobom o ograniczonej sprawności fizycznej i sensorycznej.

Najbardziej uciążliwe bariery architektoniczne to wąskie drzwi, wejścia i korytarze, za małe powierzchnie pomieszczeń, szczególnie higieniczno - sanitarnych, różnice poziomów, czyli schody i stopnie, nieodpowiednio usytuowane wyłączniki, klamki, uchwyty, nierówne i śliskie nawierzchnie, itp. Likwidacja barier architektonicznych realizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku dotyczy jedynie osób indywidualnych. W Tabeli 16 zawarte są dane na temat realizacji tego zadania na przestrzeni lat 2021-2025.

Tabela 16. Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w latach 2021-2025

Rok	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane	Kwota dofinansowania (w złotych)
2021	55	42	298 453,00

2022	44	32	279 500,00
2023	32	31	278 400,00
2024	39	35	373 000,00
2025	46	35	396 000,00

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Dane te świadczą o coraz większym zainteresowaniu osób z niepełnosprawnościami taką formą pomocy, w związku z tym, że są to prace wymagające znacznego wkładu finansowego. Dzięki udzielonemu dofinansowaniu osoby te mają możliwość w miarę sprawnego funkcjonowania w bliskim otoczeniu.

Osoby z niepełnosprawnościami każdego dnia stają przed niezwykle trudnym zadaniem włączania się w „normalne" życie. Wykonywanie czynności dnia codziennego przez ludzi zdrowych, sprawnych odbierane jest najczęściej przez nich samych jako coś oczywistego, zaś te same czynności dla osób z niepełnosprawnościami stają się niejednokrotnie olbrzymim problemem. Napotykane na co dzień przeszkody w postaci utrudnień architektonicznych, technicznych, informacyjnych, psychologicznych, prawnych, ekonomicznych i społecznych oraz w komunikowaniu się, dezorganizują im życie w samodzielności.

Odzyskanie sprawności i ułatwienie wykonywania podstawowych czynności może być wspomagane różnymi formami pomocy. Taka pomoc umożliwia lub ułatwia porozumiewanie się, zapewnia dostęp do informacji, do zaopatrzenia w niezbędne przedmioty ortopedyczne i sprzęt rehabilitacyjny umożliwiający rehabilitację w warunkach domowych, jak też zakup wspomagających życiowe funkcjonowanie urządzeń technicznych. Wraz z postępem technicznym tego rodzaju zaopatrzenie ustawicznie się unowocześnia i jest coraz bardziej skuteczne w działaniu. Podstawowym celem pomocy jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób z niepełnosprawnościami, umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Taka pomoc to umożliwienie wielu osobom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki i możliwości.

Osobom z niepełnosprawnościami należy więc ułatwiać udział w życiu społeczeństwa, we wszystkich jego wymiarach i na wszystkich poziomach, które leżą w granicach ich możliwości. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, wprowadziła dla podmiotów publicznych obowiązek likwidacji barier dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów w celu ułatwienia życia

osobom ze szczególnymi potrzebami. To rozwiązanie dotyczy osoby, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Na podstawie informacji otrzymanych od powiatowych jednostek organizacyjnych można stwierdzić, że nasze jednostki spełniają wymagania w zakresie trzech obszarów dostępności, o których mowa w art.6 ww. ustawy.

Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Sprzęt rehabilitacyjny to sprzęt niezbędny do prowadzenia zajęć rehabilitacyjnych mających za zadanie osiągnięcie przy aktywnym uczestnictwie osoby z niepełnosprawnością możliwie najwyższego poziomu jej funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Jest to sprzęt służący do usprawniania zaburzonych funkcji organizmu lub wspomagający proces rehabilitacji. Ma za zadanie usprawnianie osoby w warunkach domowych, przywrócenie możliwie optymalnej sprawności niezbędnej w życiu codziennym.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku ma możliwość dofinansowania sprzętu rehabilitacyjnego w wysokości do 60%. Następuje to w oparciu o wyraźne zalecenia lekarskie. W ramach zadania dofinansowanie może być udzielone do zakupu takich sprzętów: rower rehabilitacyjny, trenażer eliptyczny, ergometr, urządzenie do hydromasażu i ozonoterapii, rotor elektryczny, piłki rehabilitacyjne, itp.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku ma też możliwość dofinansowania do zakupionych przez osoby przedmiotów ortopedycznych: protez kończyn, pionizatorów, wózków inwalidzkich, balkoników, kul, środków pomocniczych: pieluchomajtek, aparatów słuchowych, szkieł korekcyjnych, cewników, itp.

Zaopatrzenie osób z niepełnosprawnościami w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyczynia się do usprawnienia czy wręcz umożliwienia im w miarę sprawnego funkcjonowania w życiu codziennym. Jest to punkt wyjścia do wszelkich działań mających na celu chociażby edukację, aktywność zawodową lub po prostu prowadzenie niezależnego życia.

Tabela 17. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2021-2025

Rok	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane	Kwota dofinansowania (w złotych)
2021	551	444	631 178,21

2022	541	358	590 442,43
2023	543	427	809 229,36
2024	599	523	957 765,75
2025	632	536	1.046480,31

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Likwidacja barier w komunikowaniu się

Bariery w komunikowaniu się to wszelkie przeszkody, które utrudniają lub uniemożliwiają osobom z niepełnosprawnościami samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie. Szczególnie dotyczą one osób z zaburzeniami słuchu, mowy lub wzroku, które napotykają trudności w swobodnym porozumiewaniu się i przekazywaniu informacji.

Skutki utraty wzroku można częściowo przezwyciężyć w długotrwałym, uciążliwym procesie rehabilitacji. Ważnym czynnikiem tego procesu jest wyposażenie osób w odpowiedni dla nich sprzęt i nauczenie sprawnego posługiwania się nim. Ogólnie sprzęt ten można podzielić na:

- Urządzenia umożliwiające posługiwanie się pismem;
- Pomoce służące w orientacji przestrzennej;
- Urządzenia nagrywająco - odtwarzające dźwięki;
- Pomoce optyczne;
- Sprzęt umożliwiający niewidomym dbałość o stan zdrowia;
- Sprzęt komputerowy i elektroniczny;
- Inne urządzenia udźwiękowione i pomoce ułatwiające życie codzienne.

Wyposażenie osób w tego typu urządzenia i pomoce znacząco zmniejsza trudności wynikające z całkowitej lub częściowej utraty wzroku, zwiększając ich samodzielność, także w przypadku osób ze złożoną niepełnosprawnością. Specjalistyczne narzędzia i technologie ułatwiają, a często wręcz umożliwiają osobom niepełnosprawnym komunikację, dostęp do informacji, kontynuowanie nauki, wykonywanie pracy zawodowej, korzystanie z dóbr kultury, uprawianie turystyki i sportu oraz aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Istnieją różne rodzaje sprzętu, które mogą ułatwiać wykonywanie codziennych czynności. Do takich urządzeń zaliczają się m.in. specjalne zegarki, białe laski, maszyny brajlowskie i czarnodrukowe, wskaźniki poziomu cieczy oraz wiele innych. Dla osób słabowidzących przydatne są także różnorodne pomoce optyczne, takie jak lupy, liniały optyczne, monookulary czy powiększalniki telewizyjne itp.

W ramach likwidacji barier w komunikowaniu się, możliwe jest otrzymanie dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w wysokości do 50% wartości zakupionego sprzętu.

Tabela 18. Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się w latach 2021-2025

Rok	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane	Kwota dofinansowania (w złotych)
2021	13	8	21 867,00
2022	7	6	6 710,00
2023	5	5	5 840,00
2024	16	15	25 604,00
2025	9	8	15 644,00

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Likwidacja barier technicznych

W szerokim rozumieniu bariery techniczne obejmują wszelkie urządzenia wykorzystywane w codziennym życiu człowieka, które ze względu na swoją konstrukcję lub brak odpowiedniego przemyślenia organizacyjnego nie ułatwiają korzystania, lecz utrudniają albo całkowicie uniemożliwiają funkcjonowanie w życiu codziennym.

Likwidacja tych barier powinna umożliwiać osobie z niepełnosprawnością sprawniejsze i bardziej efektywne funkcjonowanie, a najczęściej realizowana jest poprzez inwestycje w odpowiedni sprzęt techniczny. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku, realizując zadania związane z usuwaniem barier technicznych, może przyznać dofinansowanie ze środków PFRON na zakup urządzeń wspomagających codzienne życie osoby z niepełnosprawnościami, takich jak schodołaz, podnośnik wannowy, wózek sanitarno-kąpielowy, szyny najazdowe, rolator i inne.

Tabela 19. Dofinansowanie likwidacji barier technicznych w latach 2021-2025

Rok	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane	Kwota dofinansowania (w złotych)
2021	9	8	12 620,00
2022	5	4	14 905,00
2023	8	8	16 180,00
2024	12	7	25 999,00

2025	10	10	33 658,00

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Pilotażowy program „Aktywny samorząd”

Nowym instrumentem w rękach samorządów powiatowych jest pilotażowy program „Aktywny samorząd”, realizowany od 2012 roku, którego celem jest skuteczniejsze wykorzystanie środków publicznych przeznaczonych na wsparcie osób z niepełnosprawnościami. Program „Aktywny samorząd” zastąpił wcześniejsze inicjatywy prowadzone przez wojewódzkie oddziały PFRON, takie jak Pegaz czy Komputer dla Homera, wprowadzając jednocześnie nowe obszary wsparcia.

Dzięki temu programowi osoby z niepełnosprawnościami mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie m.in. na zakup wózka inwalidzkiego elektrycznego, jego remont, zakup specjalistycznego sprzętu komputerowego, a także na kurs prawa jazdy czy opłatę za pobyt dziecka w przedszkolu lub żłobku.

Głównym celem programu jest wspieranie osób z niepełnosprawnościami poprzez eliminowanie barier, które utrudniają ich aktywność społeczną i zawodową. Zasady realizacji określa PFRON, a odbiorcy poszczególnych działań są precyzyjnie wskazani. Działania w ramach programu uzupełniają powiatowe strategie rozwiązywania problemów społecznych oraz programy wspierające osoby z niepełnosprawnościami, pozwalając samorządom na aktywniejsze włączanie się w proces integracji społecznej.

Tabela 20. Wnioski złożone i zrealizowane w ramach programu „Aktywny samorząd”

Lp.	**Nazwa obszaru/ zadania**	**Wnioski zrealizowane**	
		Liczba	**Wypłacone dofinansowanie (w złotych)**
1.	**Obszar A1** – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu ruchu	4	66.621,40
2.	**Obszar A2** – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności , z dysfunkcją narządu ruchu	0	0,00
3.	**Obszar A3** – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu	0	0,00

4.	**Obszar A4** – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu	0	0,00
5.	**Obszar B1** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych	9	74.197,90
6.	**Obszar B2** – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	1	2.200,00
7.	**Obszar B3** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku	1	8.550,00
8.	**Obszar B4** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy	2	9.718,20
9.	**Obszar B5** – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	2	3.300,00
10.	**Obszar C1** – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym	5	84.055,00
11.	**Obszar C2** – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	6	17.110,00
12.	**Obszar C3** – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	1	82.500,00
13.	**Obszar C4** - pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (co najmniej na III poziomie jakości)	0	0,00
14.	**Obszar C5** – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym	2	14.400,00

	stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania		
15.	**Obszar D** – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	1	1.666,44
16.	**Obszar E** – pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej dla osób ze stopniem niepełnosprawności lub orzeczeniem o niepełnosprawności, które korzystają z koncentratora tlenu lub respiratora	69	27.300,00
17.	**Moduł II** – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	47	166.763,50
RAZEM		**150**	**558.382,44**

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Z roku na rok struktura programu ulegała modyfikacji, pojawiały się nowe zadania jak (C3,C4) pomoc w zakupie oraz w utrzymaniu sprawności technicznej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

W latach 2019 - 2024 rozszerzono zakres o (A3) pomoc w uzyskaniu prawa jazdy adresowana do osób z dysfunkcją narządu słuchu, (A4) pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, (B3, B4,) pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, (B5) pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, (C1) pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, (C5) pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego, (E) pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej. Poszczególne obszary i zadania obrazuje poniższa tabela.

Tabela 21. Wnioski złożone i zrealizowane w ramach programu „Aktywny samorząd" w latach 2021-2024

Lp.	Nazwa obszaru/ zadania	2021		2022		2023		2024	
		Wnioski zrealizowane		Wnioski zrealizowane		Wnioski zrealizowane		Wnioski zrealizowane	
		liczba	Wypłacone dofinan-sowanie (w złotych)	liczba	Wypłacone dofinan-sowanie (w złotych)	liczba	Wypłacone dofinan-sowanie (w złotych)	liczba	Wypłacone dofinansowa nie (w złotych)
1.	**Obszar A1** – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu	5	23.389,00	6	40 790,00	3	58 524,00	4	66 621,40

	dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu ruchu								
2.	**Obszar A2** – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności , z dysfunkcją narządu ruchu	0	0,00	1	1 950,00	0	0,00	0	0,00
3.	**Obszar A3** – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności , z dysfunkcją narządu słuchu	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
4.	**Obszar A4** – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
5.	**Obszar B1** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych	1	6 862,50	5	51 297,30	7	46 716,10	9	74 197,90
6.	**Obszar B2** – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	2 200,00
7.	**Obszar B3** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku	3	14 953,00	2	11 699,10	1	8 775,00	1	8 550,00
8.	**Obszar B4** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy	3	11 991,00	2	7 506,00	4	19 924,00	2	9 718,20
9.	**Obszar B5** – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego dla osób	0	0,00	1	1 210,69	0	0,00	2	3 300,00

	z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności								
10.	**Obszar C1** – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym	4	39 000,00	1	10 000,00	3	34 400,00	5	84 055,00
11.	**Obszar C2** – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	6	16 765,00	2	5 160,00	4	6 400,00	6	17 110,00
12.	**Obszar C3** – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	2	61 000,00	1	29 816,20	0	0,00	1	82 500,00
13.	**Obszar C4 -** pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (co najmniej na III poziomie jakości)	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
14.	**Obszar C5** – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania	0	0,00	2	15 000,00	2	16 500,00	2	14 400,00
15.	**Obszar D** – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	2	6 722,25	2	3 748,83	2	2 285,63	1	1 666,44
16.	**Obszar E**- pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej dla osób ze stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem	-	-	-	-	-	-	69	27 300,00

	o niepełnosprawności które korzystają z koncentratora tlenu lub respiratora								
17.	**Moduł II** – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	36	97 746,00	26	83 490,75	34	133 904,57	47	166 763,50
RAZEM		**62**	**278 428,75**	**51**	**261 668,87**	**60**	**327 429,30**	**150**	**558 382,44**

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Tabela 22. Wnioski złożone i zrealizowane do 15.12.2025 r. w ramach programu „Aktywny samorząd”

Lp.	**Moduł programu**	**Obszar programu, Numer i nazwa zadania w ramach obszaru.**	**Liczba złożonych wniosków**	**Wnioski zrealizowane (na dzień 15.12.2025r.)**	
				liczba	**kwota (w złotych)**
1.	**Moduł I** likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	**Obszar A1** – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu ruchu	2	2	10 323,00
2.		**Obszar A2** – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu	0	0	0
3.		**Obszar A3** – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu, w stopniu wymagającym korzystania z usług tłumacza języka migowego	0	0	0
4.		**Obszar A4** – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania samochodu dla osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu słuchu	0	0	0
5.		**Obszar B1** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z orzeczeniem	8	7	53 176,80

		o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych			
6.		**Obszar B2** – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	0	0	0
7.		**Obszar B3** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku	1	1	10 500,00
8.		**Obszar B4** – pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy	8	8	44 589,50
9.		**Obszar B5** – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym albo umiarkowanym stopniem niepełnosprawności	0	0	0
10.		**Obszar C1** – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i dysfunkcją uniemożliwiającą samodzielne poruszanie się za pomocą wózka inwalidzkiego o napędzie ręcznym	5	4	73 810,00
11.		**Obszar C2** – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego	2	2	4 610,00

		o napędzie elektrycznym dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności			
12.		**Obszar C3** – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	3	2	95 300,00
13.		**Obszar C4** - pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (co najmniej na III poziomie jakości)	0	0	0
14.		**Obszar C5** – pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego dla osób z orzeczeniem o niepełnosprawności lub osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu ruchu powodującą problemy w samodzielnym przemieszczaniu się i posiadających zgodę lekarza specjalisty na użytkowanie przedmiotu dofinansowania	10	9	71 911,00
15.		**Obszar D** – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	6	6	12 168,99
16.		**Obszar E** – pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej dla osób ze stopniem niepełnosprawności lub orzeczeniem o niepełnosprawności, które korzystają z koncentratora tlenu lub respiratora	223	158	60 100,00
17.	**Moduł II** – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym		58	26	95 788,80

RAZEM:	**326**	**225**	**532 278,09**

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Realizowany program znacząco przyczynił się do zwiększenia wsparcia finansowego w inicjatywach skierowanych do osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie wzmocnił sytuację finansową osób z niepełnosprawnościami podejmujących studia wyższe, umożliwiając im rozwój zgodnie z ich predyspozycjami zawodowymi.

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 5: Poprawa funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami poprzez zmniejszenie występowania barier utrudniających życie codzienne.

Cele szczegółowe:

- Podniesienie jakości usług świadczonych osobom z niepełnosprawnościami;
- Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych,
- Stworzenie osobom z niepełnosprawnościami warunków do samodzielnego życia w środowisku lokalnym;
- Ułatwienie osobom z niepełnosprawnościami korzystania z dóbr kultury;
- Umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami wyjścia z izolacji społecznej.

POWIATOWY PROGRAM DOSTOSOWANIA ŚRODOWISKA LOKALNEGO DO POTRZEB OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Opis i uzasadnienie programu

Analiza lokalnych potrzeb przeprowadzona w ostatnich latach jednoznacznie wskazuje, że poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami wymaga realizacji postulatów zgłaszanych przez to środowisko.

Kluczowym celem jest wspieranie samodzielności tych osób w sferze społecznej, zawodowej i osobistej. Wymaga to kompleksowego dostosowania infrastruktury publicznej – od urzędów i placówek edukacyjnych po obiekty kultury i handlu oraz modernizacji transportu i zwiększenia liczby miejsc parkingowych. Równolegle, należy edukować społeczeństwo promując postawy integracyjne zamiast izolacji.

Osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz do korzystania na zasadzie równości z praw i obowiązków ustanowionych dla ogółu obywateli. Niejednokrotnie z niepełnosprawnością wiąże się trudna sytuacja materialna, zatem wyrównanie szans osób niepełnosprawnych w dążeniu do godnego życia, w tym,

w szczególności, konieczność zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, wymaga zapewnienia tym osobom wsparcia materialnego.

Osoby, które ze względu na swoją niepełnosprawność mają ograniczoną możliwość prowadzenia aktywnego życia oraz wymagają pomocy w codziennym funkcjonowaniu, w związku z przewlekłą chorobą, mają prawo do uzyskania profesjonalnego wsparcia w zaspokajaniu potrzeb życiowych tak, aby w jak najpełniejszym zakresie mogły uczestniczyć w życiu swojego środowiska społecznego i rodzinnego.

Podsumowując, dążenie do pełnej dostępności nie jest jedynie wymogiem formalnym, lecz fundamentem polityki społecznej. Realizacja zgłaszanych postulatów oraz ścisła współpraca między instytucjami publicznymi, sektorem prywatnym i wolontariatem pozwolą na stworzenie środowiska, w którym niepełnosprawność przestanie być barierą w samorealizacji. Poprzez systematyczne usuwanie barier architektonicznych i mentalnych możemy zagwarantować osobom z niepełnosprawnościami możliwość do godnego, samodzielnego życia oraz pełne poczucie przynależności do lokalnej wspólnoty

Karta programu

Cele szczegółowe	• Podniesienie jakości usług świadczonych osobom z niepełnosprawnościami, • Likwidacja barier architektonicznych, technicznych i komunikacyjnych, • Stworzenie osobom z niepełnosprawnościami warunków do samodzielnego życia w środowisku lokalnym; • Ułatwienie osobom z niepełnosprawnościami korzystania z dóbr kultury, • Umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami wyjścia z izolacji społecznej.
Kierunki działań	• Likwidacja barier w zakresie umożliwienia osobom z niepełnosprawnościami poruszania się i komunikowania oraz dostosowania infrastruktury do ich potrzeb, • Deinstytucjonalizacja wsparcia i pomocy.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• PFRON • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział w Lublinie;
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych w miejscach zamieszkania; • Liczba osób objętych likwidacją barier technicznych i komunikacyjnych; • Liczba osób objętych refundacją kosztów zaopatrzenia osób

	z niepełnosprawnościami w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze
Źródła finansowania	• Jednostki samorządu terytorialnego; • Środki krajowe i UE • PFRON

4.6 INTEGRACJA SPOŁECZNA

DIAGNOZA

Integracja społeczna to proces, którego celem jest wsparcie osób zagrożonych marginalizacją, w tym osób z niepełnosprawnościami. Kluczowe jest stworzenie takich warunków, w których osoby z niepełnosprawnościami staną się pełnoprawnymi uczestnikami życia publicznego, mającymi realny głos w sprawach, które bezpośrednio dotyczą ich codziennego funkcjonowania.

Wszelkie działania podejmowane w tej dziedzinie powinny promować autonomię osób z niepełnosprawnościami, ich samodzielność ekonomiczną i jak najlepszą integrację społeczną. W ramach działań adresowanych zarówno do indywidualnego odbiorcy jak i do zbiorowości, należy umożliwić osobom z niepełnosprawnościami kontynuowanie lub rozpoczęcie samodzielnego życia, prowadzenie w miarę normalnego i pełnego życia społecznego, korzystanie z warunków, usług i urządzeń, które gwarantują samodzielność fizyczną i psychiczną, dostępność do budynków użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych, transportu, łączności, obiektów kultury i sportu.

To, jak postrzegamy osoby z niepełnosprawnościami, znajduje odzwierciedlenie w przepisach prawa, ale przede wszystkim w naszej codziennej akceptacji i empatii. Integracja społeczna to pojęcie wielowymiarowe. Można ją zdefiniować jako wspólne dążenie do tego, by osoby z niepełnosprawnościami mogły żyć na równi z innymi. Chodzi o otwarcie dla nich wszystkich instytucji i sfer życia, które są dostępne dla osób o pełnej sprawności oraz o budowanie trwałych, naturalnych relacji międzyludzkich bez barier.

Brak natomiast w szerszym zakresie aktywnego wsparcia tych osób pod kątem ich integracji społecznej i aktywizacji zawodowej. Na ogół w mało zamożnych gminach nie jest zbyt widoczna działalność organizacji pozarządowych, środowisko lokalne jest niezintegrowane w działaniach na rzecz osób z niepełnosprawnościami, a rodzina nie zawsze stwarza realne możliwości pomocy. Daje też o sobie znać osłabienie więzi sąsiedzkich. Brak jest współdziałania poszczególnych partnerów społecznych: rodziny, parafii, organizacji

pozarządowych, społeczności lokalnej. Rozwiązywanie tych problemów wymaga aktywnej interwencji i przebudowy wzorców społecznych. Istnieje potrzeba wsparcia instytucjonalnego z wykorzystaniem programów strategicznych i pozyskanych środków finansowych z Unii Europejskiej.

Aspekty działań z zakresu integracji i aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami, w odniesieniu do różnych środowisk lokalnych powiatu kraśnickiego, poprawiają sytuację życiową konkretnych osób bądź zniwelowanie czynników blokujących integrację.

W powiecie kraśnickim proces integracji społecznej realizowany jest w ramach działalności powiatowych jednostek oświatowych, działających zakładów pracy chronionej (które dają możliwość zatrudnienia i rozwoju zawodowego), a także poprzez dostęp do obiektów sportowych i placówek kulturalno-oświatowych. Tymi obiektami są: stadiony sportowe, pływalnia, basen kąpielowy, hale sportowe, korty tenisowe, boiska piłkarskie, kino, biblioteki, muzea oraz ośrodki kultury. Są to miejsca gdzie osoby z niepełnosprawnościami mogą aktywnie włączyć się w proces zaspokojenia swoich potrzeb, integrować się ze społeczeństwem, wymieniać doświadczeniami oraz zdobywać wiedzę.

Kompleksowa integracja społeczna dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami jest podstawą procesu wychowania w działających na terenie powiatu kraśnickiego placówkach oświatowych i opiekuńczych. Proces ten realizują następujące jednostki:

- Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 w Kraśniku;
- Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku;
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. J. Rudlickiego w Olbięcinie.

W powiecie kraśnickim, dorosłym osobom z niepełnosprawnościami działania o charakterze integracyjnym zapewniają następujące jednostki:

- Warsztat Terapii Zajęciowej w Gościeradowie;
- Dom Pomocy Społecznej im. Hr. Eligiusza Suchodolskiego w Gościeradowie;
- Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach;
- Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku;
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku przy ul. Grunwaldzka 6;
- Środowiskowy Dom Samopomocy typu C i D przy Al. Niepodległości 23;

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonują także mieszkania wspomagane, które są formą pomocy społecznej, świadczonej przez Środowiskowy Dom Samopomocy typu C i D w Kraśniku, znajdujący się przy ul. Al. Niepodległości 23.

Kolejną instytucją, która umożliwia osobom z niepełnosprawnościami integrację ze społeczeństwem jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku, które realizuje zadania własne powiatu wskazane w Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Pierwszym z tych zadań jest dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych. Turnusy rehabilitacyjne są powszechną formą usprawniania osób z niepełnosprawnościami, dla których to jedyna szansa wyjścia z izolacji, powrotu do pracy i życia w społeczności lokalnej. Turnusy służą rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnościami i tylko tym osobom przysługują. Stanowią zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji, połączoną z elementami wypoczynku, której celem jest przede wszystkim ogólna poprawa sprawności psychofizycznej, pobudzanie i rozwijanie zainteresowań.

Tabela 23. Zakres dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2021-2024

Rok	**Złożone wnioski**	**Zrealizowane wnioski**	
		Liczba	**Kwota (w złotych)**
2021	115	99	216262,00
2022	182	144	313614,00
2023	208	182	426386,00
2024	284	253	641193,00

Źródło: dane własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

Kolejnym zadaniem realizowanym jest dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami. Dofinansowanie obejmuje wydatki ponoszone na działalność prowadzoną przez organizacje pozarządowe na rzecz z osób niepełnosprawnościami. Działalność ta obejmuje wspieranie i promocję twórczości artystycznej osób z niepełnosprawnościami, wydarzenia o charakterze kulturalno-oświatowym, spotkania integracyjne: wycieczki krajoznawcze, spotkania okolicznościowe, festyny, ogniska.

Tabela 24. Zakres dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami w latach 2021-2024

Rok	**Złożone wnioski**	**Zrealizowane wnioski**	
		Liczba	**Kwota (w złotych)**
2021	5	4/86 os.	3628,57
2022	14	11/466 os.	18734,44

2023	17	14/568 os.	18038,00
2024	15	15/713 os.	45507,00

Źródło: dane własne Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

Na terenie powiatu kraśnickiego działa wiele organizacji pozarządowych, które prowadzą działalność w zakresie wspierania osób z niepełnosprawnościami oraz systematyczne organizują przedsięwzięcia o charakterze integracyjnym, aktywizującym i edukacyjnym. Należą do nich m.in.:

- Stowarzyszenie „Bez Granic" w Kraśniku;
- Stowarzyszenie „To My" w Kraśniku;
- Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Osób Starszych i Niepełnosprawnych „Pomocna Dłoń" w Popkowicach;
- Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc" przy Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku;
- Stowarzyszenie Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „Res Sacra Miser" w Gościeradowie;
- Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku. Filia w Kraśniku;
- Urzędowskie Stowarzyszenie Dzieci i Osób Niepełnosprawnych w Urzędowie;
- Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci „Razem" w Kraśniku;
- Polski Związek Niewidomych Okręg Lubelski. Koło PZN w Kraśniku;
- Polskie Stowarzyszenie Diabetyków;
- Polski Związek Emerytów i Rencistów. Oddział Rejonowy w Kraśniku
- Stowarzyszenie Olimpiady Specjalne Polska Oddział Regionalny Lubelskie.

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 6: Promocja integracji społecznej jako warunku zwiększenia możliwości uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu publicznym.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej i usług dla osób z niepełnosprawnościami;
- Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej osób z niepełnosprawnościami;
- Rozwój usług wspierających samodzielność i integrację społeczną;
- Podniesienie świadomości społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu;
- Podniesienie efektywności pomocy społecznej poprzez jej deinstytucjonalizację.

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH, KULTURY, SPORTU, REKREACJI, REHABILITACJI OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Opis i uzasadnienie programu

Wszystkie działania w tym obszarze muszą wspierać niezależność osób z niepełnosprawnościami, ich stabilność finansową oraz pełne uczestnictwo w życiu lokalnej społeczności. Zarówno w działaniach indywidualnych, jak i grupowych kluczowe jest zapewnienie im warunków do samodzielnego życia. Oznacza to usuwanie barier w dostępie do transportu, mieszkań, urzędów, a także kultury i sportu, co pozwala na pełną sprawność fizyczną i psychiczną w codziennym funkcjonowaniu.

Istotnym elementem wsparcia osób z niepełnosprawnościami jest sektor pozarządowy. Konieczne jest wzmocnienie relacji organizacji z samorządem, co pozwoli na budowanie lokalnych porozumień skupionych na rozwiązywaniu problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Rekomenduje się szersze wykorzystanie mechanizmu zlecania zadań publicznych, co pozwoli na efektywniejszą realizację działań w obszarze integracji społecznej.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują na ogromne zainteresowanie środowiska osób z niepełnosprawnościami uczestnictwem w imprezach integracyjnych, w tym rekreacyjno-sportowych. Niezbędna jest zatem cykliczna organizacja tego typu imprez.

Należy w nich uwzględniać i prezentować dorobek artystyczny osób z niepełnosprawnościami, w tym uczestników warsztatu terapii zajęciowej.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej i usług dla osób z niepełnosprawnościami, • Wzrost aktywności społecznej i obywatelskiej osób z niepełnosprawnościami, • Rozwój usług wspierających samodzielność i integrację społeczną, • Podniesienie świadomości społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu, • Podniesienie efektywności pomocy społecznej poprzez jej deinstytucjonalizację.
Kierunki działań	• Wspieranie i organizacja imprez o charakterze integracyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym, • Wdrażanie standardów dostępności, • Likwidacja barier architektonicznych w instytucjach publicznych i dostosowanie transportu publicznego,

	• Prowadzenie działań informacyjnych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Jednostki realizujące wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami, • Organizacje pozarządowe, • JST z terenu powiatu kraśnickiego, • Starostwo Powiatowe w Kraśniku, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba instytucji, które wdrożyły standardy dostępności, • Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, • Liczba wydarzeń integracyjnych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, • Liczba i rodzaj kampanii informacyjnych.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki, • Jednostki pomocy i integracji społecznej, • Jednostki oświatowe, • Środki krajowe i UE.

4.7 OCHRONA SOCJALNA I EKONOMICZNA

DIAGNOZA

Unia Europejska i jej państwa członkowskie dążą do poprawy sytuacji socjalnej i ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami, w oparciu o Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Osoby z niepełnosprawnościami są w większym stopniu narażone na marginalizację. Nie korzystają w pełni z przysługujących im praw oraz w znacznie mniejszym stopniu uczestniczą w życiu zawodowym, kulturalnym i społecznym. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy dopatrywać się w wielu barierach społecznych, na które napotykają w codziennym funkcjonowaniu, a które powodują wycofanie bądź wyłączenie z różnych form aktywności. Jedną z takich barier są niskie dochody osobiste osób z niepełnosprawnościami, które ograniczają dostęp do wielu dóbr konsumpcyjnych i usług rehabilitacyjnych. Stabilna praca stwarza poczucie własnej wartości, niezależności finansowej, jest również istotnym warunkiem życiowej samorealizacji. Brak pracy i dochodów musi być zastąpiony ochroną socjalną i ekonomiczną, do której osoby z niepełnosprawnościami mają szczególne prawo.

Niezwykle ważną rolę w systemie ochrony socjalnej i ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami odgrywa pomoc społeczna. Rozumiana jest ona jako działalność administracji rządowej i samorządowej, Kościoła Katolickiego i innych kościołów, organizacji społecznych i pozarządowych, a jej cele to poprawa położenia materialnego,

ochrona przed wykluczeniem społecznym oraz wyrównywanie szans życiowych grup społecznych ekonomicznie i socjalnie najsłabszych.

Ochrona socjalna i ekonomiczna osób z niepełnosprawnościami realizowana jest na poziomie gminy i powiatu. Przybiera różne formy, a jej zakres jest praktyczną realizacją prawa osób z niepełnosprawnościami do godnego życia. Temu celowi służy rozbudowany system wsparcia materialnego opartego na rozwiązaniach ustawowych.

Tabela 25. Rodziny i osoby korzystające ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej w latach 2021-2024

JST	2021		2022		2023		2024	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Miasto i gmina Annopol	607	1132	579	1421	579	1409	434	977
Miasto Kraśnik	1422	1813	1384	1713	1342	1825	1280	1613
Miasto i gmina Urzędów	369	893	280	546	375	857	352	771
Gmina Gościeradów	549	1317	563	1417	519	1260	506	1195
Gmina Trzydnik Duży	302	735	284	472	280	615	240	497
Gmina Dzierzkowice	138	298	164	344	139	287	124	272
Gmina Wilkołaz	233	617	186	390	143	455	173	407
Gmina Zakrzówek	283	662	317	759	337	901	351	832
Gmina Szastarka	198	525	223	560	226	527	218	510
Gmina Kraśnik	197	427	178	390	188	363	224	422

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Instrumenty wsparcia finansowego są rozlokowane w licznych przepisach, które w sposób konkretny wzmacniają rodziny słabe ekonomicznie, rekompensując w ten sposób brak dochodów ze źródeł zarobkowych. Jako przykładowe rozwiązania wsparcia finansowego dla osoby z niepełnosprawnościami i jej opiekuna należy wskazać następujące formy świadczeń pomocy społecznej, które przyznaje się po spełnieniu określonych warunków.

Pierwszą grupę stanowią następujące świadczenia rodzinne przyznawane na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych :

- zasiłek rodzinny;
- oraz dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego, podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

Drugą grupę wsparcia ekonomicznego stanowią świadczenia opiekuńcze przyznawane również na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

Są to:

- zasiłek pielęgnacyjny;
- świadczenie pielęgnacyjne;
- specjalny zasiłek opiekuńczy.

Zasiłek dla opiekuna, przyznawany na podstawie przepisów ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów, jest obecnie świadczeniem o charakterze zamkniętym, co oznacza, że opiera się na ochronie praw nabytych. Przysługuje on wyłącznie tym osobom, które pobierały go przed reformami wprowadzonymi w 2024 roku i kontynuują opiekę nad osobą z niepełnosprawnością na dotychczasowych warunkach. Jest to stała, miesięczna kwota wypłacana opiekunowi. Należy jednak pamiętać, że prawo do tego zasiłku wygasa w momencie, gdy osoba wymagająca opieki zdecyduje się przejść na nowy system wsparcia, czyli pobierać indywidualne świadczenie wspierające.

Świadczenie wspierające to nowa forma pomocy, która weszła w życie 1 stycznia 2024 roku i całkowicie zmienia wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami w Polsce. W przeciwieństwie do poprzednich form wsparcia, pieniądze ze świadczenia wspierającego trafiają bezpośrednio do rąk osoby z niepełnosprawnościami, a nie jej opiekuna, co ma na celu zwiększenie jej samodzielności i podmiotowości. Wysokość świadczenia nie jest stała, lecz powiązana z rentą socjalną i zależy od liczby punktów określających poziom potrzeby

wsparcia, przyznawanych przez wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Kluczową zaletą tego rozwiązania jest brak kryterium dochodowego oraz fakt, że pobieranie świadczenia przez podopiecznego pozwala jego opiekunowi na podjęcie pracy zarobkowej bez limitów finansowych. Program jest wprowadzany etapami do 2026 roku, zaczynając od osób z najwyższą punktacją, co pozwala systemowi na stopniowe objęcie pomocą najbardziej potrzebujących obywateli.

Z kolei jednorazowe świadczenie pieniężne z programu „Za życiem" jest instrumentem w pełni dostępnym dla nowych wnioskodawców i ma charakter pomocy doraźnej. Jego głównym celem jest wsparcie rodzin w najtrudniejszym momencie, czyli bezpośrednio po narodzinach dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie lub nieuleczalną chorobę zagrażającą życiu, powstałe w fazie prenatalnej lub podczas porodu. Jest to kwota 4 000,00 zł wypłacana jednorazowo, niezależnie od dochodów rodziny. Aby otrzymać to wsparcie, konieczne jest przedstawienie odpowiedniego zaświadczenia lekarskiego od specjalisty oraz udokumentowanie, że matka pozostawała pod opieką medyczną przynajmniej od 10 tygodnia ciąży. Wniosek o te pieniądze można złożyć w ciągu roku od dnia narodzin dziecka.

Trzecią grupę stanowią świadczenia finansowe na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zasiłek stały oraz zasiłek okresowy to główne instrumenty finansowe realizowane przez ośrodki pomocy społecznej lub centra usług społecznych dla osób, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i spełniają określone kryteria dochodowe. Pierwszy z nich ma charakter długofalowy i jest przeznaczony dla osób całkowicie niezdolnych do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, natomiast drugi przyznaje się doraźnie, na przykład w okresie długotrwałej choroby lub bezrobocia.

W zakresie wsparcia niefinansowego samorządy niezmiennie oferują usługi opiekuńcze oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze, które są dostosowane do konkretnych potrzeb zdrowotnych, takich jak pielęgnacja czy rehabilitacja w miejscu zamieszkania. Uzupełnieniem tych działań jest opieka wytchnieniowa finansowana z Funduszu Solidarnościowego, która pozwala odciążyć członków rodzin lub opiekunów osób z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie im czasowej zastępczej pomocy w codziennych obowiązkach. Cały ten system ma na celu nie tylko doraźne zabezpieczenie bytu, ale przede wszystkim poprawę jakości codziennego funkcjonowania osób wymagających stałego wsparcia.

Od roku 2014 europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne są głównym instrumentem finansowym Unii Europejskiej służącym zwiększaniu spójności gospodarczej i społecznej. Przyczyniają się one do włączenia społecznego osób w najtrudniejszej sytuacji ekonomicznej i społecznej, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Wykluczenie społeczne powinno być stanem przejściowym, dlatego tak ważny jest dobór właściwych instrumentów służących jego przezwyciężeniu i doprowadzeniu do włączenia społecznego. Jednym z elementów Europejskiego Modelu Społecznego oraz polskiej polityki społecznej jest ekonomia społeczna i solidarna uważana za skuteczny sposób budowania spójności społecznej oraz rozwiązywania problemów ekonomicznych i socjalnych konkretnych osób i grup społecznych. Ekonomia społeczna i solidarna jest nową formą organizowania się społeczności lokalnej, a dla instytucji pomocy i integracji społecznej narzędziem przywracania osobom zagrożonym marginalizacją nadziei na zatrudnienie i uzyskiwanie dochodów.

Pojęcie ekonomii społecznej nie ma jednej, oficjalnie przyjętej definicji. Powszechnie jest ona kojarzona z działalnością organizacji pozarządowych, która łączy cele gospodarcze oraz społeczne, przy czym te drugie mają znaczenie nadrzędne. Ekonomia społeczna jest zatem tą częścią gospodarki, w której przedsiębiorstwa są tworzone przez tych, i dla tych którzy mają wspólne potrzeby. Spółdzielnia socjalna jest podmiotem polskiego prawa łączącego cechy przedsiębiorstwa oraz organizacji pozarządowej (przedsiębiorstwo społeczne). Członkami spółdzielni socjalnej muszą być co najmniej w 50% osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Celem spółdzielni jest powrót do uregulowanego życia społecznego i aktywności na rynku pracy jej członków. Spółdzielnia socjalna, jako rodzaj spółdzielni pracy, opiera się na zasadzie osobistego świadczenia pracy przez jej członków.

Spółdzielnie socjalne działające na terenie powiatu kraśnickiego powstały w ramach poszukiwania rozwiązań z zakresu włączenia społecznego osób zagrożonych marginalizacją. Funkcjonują w obszarze ekonomii społecznej i solidarnej. Działające spółdzielnie socjalne pełnią różnorodne funkcje m.in. dostarczają usługi publiczne, edukacyjne, społeczne. Na terenie powiatu kraśnickiego działają spółdzielnie:

- Spółdzielnia Socjalna *STONOGA* w Kraśniku;
- Spółdzielnia Socjalna *URZĘDOWIANKA* w Urzędowie;
- Spółdzielnia Socjalna *HORYZONT* w Zakrzówku;
- Annopolska Spółdzielnia Socjalna *PERSPEKTYWA* w Annopolu;
- Spółdzielnia Socjalna *NOWY POMYSŁ* w Kraśniku;

- Spółdzielnia Socjalna *PROGRESUM* w Kraśniku;
- Spółdzielnia Socjalna *EXODUS* w Kraśniku. [9]

Działalność spółdzielni socjalnych na terenie powiatu kraśnickiego stanowi kluczowy element lokalnego systemu rehabilitacji zawodowej i społecznej. Podmioty te, będąc przedsiębiorstwami społecznymi, realizują cele statutowe ukierunkowane bezpośrednio na niwelowanie barier dotykających osoby z niepełnosprawnościami.

W Gościeradowie funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ). Warsztat Terapii Zajęciowej jest placówką posiadającą odrębność organizacyjną i finansową, której celem jest umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami uczestnictwa w rehabilitacji, w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia na otwartym lub chronionym rynku pracy. Warsztat terapii zajęciowej jest traktowany jako podmiot ekonomii społecznej, gdyż ustawodawca dopuszcza istnienie w warsztacie dochodu ze sprzedaży produktów i usług wykonywanych przez jego uczestników w ramach realizowanego programu terapii. Uczestnikami warsztatu mogą być osoby z niepełnosprawnością z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, które ukończyły 16 rok życia. W latach 2021–2024 z zajęć prowadzonych w Warsztacie Terapii Zajęciowej w Gościeradowie regularnie korzysta 35 uczestników.

Działalność usługową w zakresie zabezpieczenia socjalnego realizują domy pomocy społecznej. Domy świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Przeznaczone są dla osób, które nie są zdolne do samodzielnego zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, nie mają możliwości korzystania z pomocy innych osób oraz potrzebują stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymagają leczenia szpitalnego.

W powiecie kraśnickim funkcjonuje rozbudowana sieć ośrodków wsparcia, która zapewnia specjalistyczną pomoc osobom z różnymi potrzebami zdrowotnymi i społecznymi. Pierwszym z nich jest Środowiskowy Dom Samopomocy zlokalizowany przy ul. Grunwaldzkiej 6 w Kraśniku. Placówka dysponuje 55 miejscami i jest dedykowana osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz tym, którzy wykazują inne przewlekłe zakłócenia czynności psychicznych. Głównym zadaniem tego domu jest przeciwdziałanie izolacji społecznej uczestników poprzez budowanie prawidłowych relacji międzyludzkich, rozwijanie sprawności fizycznej oraz naukę umiejętności niezbędnych w codziennym życiu. Drugim jest Środowiskowy Dom Samopomocy (ŚDS) typu C i D przy Al. Niepodległości 23 w Kraśniku,

[9] https://spis.ngo.pl/krasnicki?search=sp%C3%B3%C5%82dzielnia+socjalna

który dysponuje 50 miejscami statutowymi. Ośrodek funkcjonuje w ramach nowoczesnego Środowiskowego Centrum Wsparcia i jest przeznaczony dla osób z przewlekłymi zaburzeniami czynności psychicznych (typ C) oraz dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi (typ D). ŚDS ten kładzie szczególny nacisk na indywidualne podejście terapeutyczne, edukację oraz rehabilitację mającą na celu przywrócenie podopiecznym jak największej sprawności psychofizycznej.

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonują także mieszkania wspomagane, które są formą pomocy społecznej, świadczonej przez Środowiskowy Dom Samopomocy typu C i D w Kraśniku, znajdujący się przy ul. Al. Niepodległości 23. To miejsce, które oferuje wsparcie osobom wymagającym pomocy w codziennym funkcjonowaniu z powodu trudnej sytuacji życiowej, wieku, niepełnosprawności czy choroby. Celem funkcjonowania mieszkań wspomaganych w powiecie kraśnickim jest zapewnienie wsparcia osobom, które z różnych powodów (trudna sytuacja życiowa, wiek, niepełnosprawność, choroba) potrzebują pomocy w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkania te mają na celu umożliwienie mieszkańcom samodzielnego życia przy wsparciu dostosowanym do ich indywidualnych potrzeb oraz możliwości psychofizycznych. Mieszkania funkcjonują przez 7 dni w tygodniu i dysponują 12 miejscami. Mieszkania funkcjonują od 1 sierpnia 2024 roku.

Na terenie powiatu kraśnickiego osoby z niepełnosprawnościami mogą zdobyć kwalifikacje zawodowe podnosząc swoje szanse na uzyskanie zatrudnienia i poprawę warunków życia pod względem ekonomicznym, bytowym i społecznym. Zdobywanie lub podnoszenie kwalifikacji zawodowych odbywa się w systemie kursowym, szkolnym lub w formie praktycznego nauczania zawodu m.in. w Zakładzie Doskonalenia Zawodowego w Kraśniku (ZDZ). Zakład kształci oraz doskonali zawodowo młodzież i dorosłych mieszkańców powiatu kraśnickiego. Zakład Doskonalenia Zawodowego w Kraśniku jest ważnym podmiotem edukacji zawodowej i integracji społecznej dla osób z niepełnosprawnościami.

W powiecie kraśnickim osoby z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego mają dostęp do różnorodnych ścieżek edukacyjnych, które przygotowują ich do wejścia na rynek pracy i zapewniają niezależność finansową. Kształcenie zawodowe odbywa się w placówkach prowadzących branżowe szkoły I stopnia, technika oraz szkoły przysposabiające do pracy, a także w szkołach policealnych, liceach ogólnokształcących oraz na specjalistycznych kursach kwalifikacyjnych.

Analizując powyższe informacje można stwierdzić, że ochrona socjalna i ekonomiczna osób z niepełnosprawnościami na terenie powiatu kraśnickiego jest

zorganizowana na dobrym poziomie. Osoby z niepełnosprawnościami mają możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji w szkołach działających na terenie powiatu kraśnickiego oraz mają możliwość skorzystania z oferty udziału w projektach z zakresu włączenia społecznego, finansowanych ze środków Unii Europejskiej.

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 7: Poprawa sytuacji ekonomicznej i socjalnej osób z niepełnosprawnościami, mieszkańców powiatu kraśnickiego i ich rodzin.

Cele szczegółowe:

- Wzrost samodzielności ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami;
- Rozwój usług wspierających aktywizację ekonomiczną;
- Wzmocnienie kompetencji zawodowych i społecznych osób z niepełnosprawnościami;
- Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce i na lokalnym rynku pracy;
- Wzmocnienie mechanizmów zawiązywania partnerstw lokalnych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej.

PROGRAM OCHRONY SOCJALNEJ I EKONOMICZNEJ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Opis i uzasadnienie programu

Fundamentem poczucia bezpieczeństwa osób z niepełnosprawnościami jest sprawne połączenie pomocy materialnej, usługowej oraz pracy socjalnej. Nadrzędnym celem jest stworzenie takich warunków, aby osoby te oraz ich rodziny mogły skutecznie przezwyciężać trudności i w pełni uczestniczyć w życiu społecznym.

Powiat kraśnicki powinien nadal wzmacniać działania w zakresie zapobiegania niepełnosprawności, łagodzenia jej skutków, a także realizować zadania zmierzające do pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym i zawodowym. Oznacza to zapewnienie takich samych szans jak całej społeczności powiatu kraśnickiego oraz ich równy udział w ogólnej poprawie warunków życia wynikających z rozwoju społecznego, poprawy zamożności Polaków, polityki równych szans i niedyskryminacji oraz efektów procesu zrównoważonego rozwoju.

Kluczowym narzędziem w procesie włączania społecznego jest ekonomia społeczna i solidarna. Przedsiębiorstwa społeczne w naszym powiecie udowadniają, że działalność

gospodarczą można skutecznie łączyć z misją pomagania. W przeciwieństwie do czysto rynkowych mechanizmów, tutaj najwyższą wartością jest człowiek i jego rozwój, a nie tylko generowany zysk. Rozwój przedsiębiorczości społecznej w regionie to szansa na:

- niezależność finansową osób zagrożonych wykluczeniem,
- skuteczną walkę ze stygmatyzacją,
- zmniejszenie zależności od systemu zasiłkowego,
- budowanie silnej, solidarnej wspólnoty lokalnej.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Wzrost samodzielności ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami, • Rozwój usług wspierających aktywizację ekonomiczną; • Wzmocnienie kompetencji zawodowych i społecznych osób z niepełnosprawnościami, • Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce i na lokalnym rynku pracy, • Wzmocnienie mechanizmów zawiązywania partnerstw lokalnych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej.
Kierunki działań	• Promowanie ekonomii społecznej, • Zwiększenie aktywności jednostek samorządu terytorialnego w zakresie organizacji wsparcia aktywizującego osoby zagrożone ubóstwem, • Współpraca służb zatrudnienia z pracodawcami, • Wsparcie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki, • Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku, • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku, • Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego w Kraśniku.
Termin realizacji	2026-2030
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej, • Liczba odbytych spotkań NGO.
Źródła finansowania	• Środki krajowe i UE, • Powiat Kraśnicki.

5. PROGNOZA ZMIAN

Integracja społeczna i zawodowa jest istotnym czynnikiem poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Do 2030 roku prognozuje się dalszy rozwój działań w zakresie dostępu do skutecznej rehabilitacji, informacji, w tym przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, przystępnej edukacji i aktywności na rynku pracy, co umożliwiać będzie uzyskanie samodzielności finansowej oraz poprawę relacji interpersonalnych.

Na wyzwania niepełnosprawności należy patrzeć w sposób komplementarny. Istnieją różne rodzaje niepełnosprawności: fizyczna, psychiczna czy też intelektualna. Ważnym ogniwem w zapewnieniu wsparcia osobom z niepełnosprawnościami są profesjonaliści i opiekunowie rodzinni, którym warto zapewnić systematyczne doskonalenie umiejętności i kompetencji.

W procesie poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami, szczególna rola przypadnie procesowi deinstytucjonalizacji oraz bieżącym reakcjom polityki społecznej w przypadku pojawienia się kryzysów społecznych, ujawniających ryzyka związane z zabezpieczeniem usług społecznych, wsparcia i pomocy dla osób zagrożonych marginalizacją społeczną. Obszarami społecznego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, które są szczególnie powiązane ze wsparciem osób z niepełnosprawnością są:

- Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- Aktywność i integracja społeczna seniorów,
- Niski poziom świadczeń emerytalno-rentowych,
- Ochrona zdrowia.

Rozwiązaniem o charakterze perspektywicznym, które zapowiada wdrożenie nowego systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami jest rządowa *„Strategia na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030”,* przekazana do wiadomości publicznej w dniu 16 lutego 2021 r. Dokument przewiduje reformę systemu orzekania o niepełnosprawności, wypracowanie modelu kompleksowej rehabilitacji, przygotowanie ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, a także wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej oraz tzw. opieki wytchnieniowej. Strategia zakłada kompleksowe, horyzontalne i ponadsektorowe podejście polityki publicznej do wsparcia osób z niepełnosprawnościami, uwzględniające ich potrzeby w zakresie niezależnego życia i włączenia społecznego. W dokumencie wskazano priorytetowe obszary zmian. Są to:

- Niezależne życie,
- Dostępność,
- Edukacja,
- Praca,
- Warunki życia i ochrona socjalna,
- Zdrowie,
- Budowanie świadomości.

6. MONITORING PROGRAMU

„Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2026-2030” ma charakter otwarty, co oznacza, że poszczególne jego elementy w trakcie realizacji mogą, a nawet wskazane jest, aby były modyfikowane pod kątem dostosowywania do zmieniającej się sytuacji społecznej, gospodarczej, demograficznej oraz wprowadzanych rozwiązań prawnych. W tym celu niezbędne będą systematyczne działania monitorujące, pomocne w ewentualnym przeformułowaniu celów lub kierunków działań. Podstawowym sygnałem wskazującym na potrzebę podjęcia modyfikacji będzie okresowa ocena efektywności wdrażania poszczególnych programów.

Monitoring programu umożliwi bieżącą ocenę skali występowania danego problemu w trakcie procesu jego rozwiązywania oraz ocenę zaangażowania jednostek wskazanych w Programie we wdrażanie konkretnych rozwiązań. Ważnym celem monitoringu będzie weryfikacja zgodności założonych celów z efektywnością wykorzystania przyznanych środków finansowych. Może być również podstawą formułowania zmian w dokumencie poprzez planowanie nowych kierunków działań.

Nadzór nad realizacją całości Programu będzie prowadzony przez Starostę Kraśnickiego za pośrednictwem dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku. Zarządzeniem Starosty Kraśnickiego zostanie powołany Zespół ds. Wdrażania i Monitorowania Programu. Zadaniem zespołu będzie monitorowanie oraz okresowa ocena stopnia realizacji zaplanowanych działań oraz przedstawianie wniosków i rekomendacji. Natomiast bieżący nadzór merytoryczny nad realizacją poszczególnych zadań będzie należał do kierowników poszczególnych jednostek, instytucji i organizacji pozarządowych, odpowiedzialnych za wdrażane programy i przyjęte działania. Wszystkie działania realizowane w ramach programu będą corocznie poddawane ocenie przez Powiatową Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych w Kraśniku. Ocena realizacji programu

odbywać się będzie na podstawie sprawozdań przedkładanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku.

7. RAMY FINANSOWE

Podstawowym źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w *„Powiatowym Programie Działań na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2026-2030”* będzie budżet powiatu. Większość kierunków działania przyjętych w dokumencie, lokuje się w sferze aktywności, którą realizują jednostki organizacyjne powiatu w ramach swoich podstawowych, statutowych zadań. Kolejne potencjalne źródła finansowania to:

- Budżet Województwa Lubelskiego;
- Budżet Powiatu Kraśnickiego;
- Budżety gmin powiatu kraśnickiego;
- Budżet państwa;
- Fundusze Unii Europejskiej;
- Środki innych podmiotów (organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej, organizacji gospodarczych).

ZAKOŃCZENIE

Przywołane w treści dokumentu regulacje prawne stanowią rekomendację i motywację do podejmowania inicjatyw w różnych formach ich realizacji, stosownie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie potrzeb, zakres indywidualnych aspiracji, możliwości psychofizyczne i kompetencje osób z niepełnosprawnościami, oferta pomocowa musi być adekwatna do lokalnych i indywidualnych możliwości ich realizacji.

W najbliższych latach wzrastać będzie udział osób z niepełnosprawnościami w ogólnej populacji mieszkańców powiatu kraśnickiego. Wynikać to będzie z procesu starzenia się naszego społeczeństwa oraz z obecności zagrożeń cywilizacyjnych, których skutkiem po latach będzie zwiększona zachorowalność na choroby o charakterze przewlekłym i jednocześnie ograniczające aktywność życiową.

Zgodnie z ustawowymi zadaniami powiatu, niezbędne jest stałe monitorowanie i ocenianie skuteczności działań w obszarze polityki lokalnej. Płynące z tej analizy wnioski powinny bezpośrednio kształtować nowe rozwiązania wspierające integrację osób z niepełnosprawnościami. Przejawia się to m.in. w rozwoju wolontariatu, lepszym dostępie do ochrony zdrowia, wyższej jakości edukacji specjalnej oraz upowszechnianiu opieki

wytchnieniowej i deinstytucjonalizacji wsparcia. Taki model współpracy interdyscyplinarnej, angażujący służby społeczne, organizacje pozarządowe i dostępne zasoby lokalne, realnie ułatwia osobom z niepełnosprawnościami pełny udział w życiu społecznym.

Skuteczny system wsparcia powinien być elastyczny i odpowiadać na zmieniające się potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Konieczny jest stały rozwój infrastruktury pomocowej, sieci samopomocy i wzajemnego wsparcia społecznego z udziałem samorządu powiatowego i wojewódzkiego oraz jednostek organizacyjnych statutowo zajmujących się aktywizacją społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami. Zadaniem służb samorządu terytorialnego będzie dążenie do wyrównania szans i wspieranie wszystkich działań zmierzających do zapewnienia godnego życia osobom z niepełnosprawnościami.

Wczytując się w założenia realizowanej od lat polityki spójności Unii Europejskiej, wszystkie służby, które decydują o jakości życia osób z niepełnosprawnościami muszą mieć świadomość wysokiej odpowiedzialności za kształtowanie życia innych, dlatego szczególnie należy skoncentrować się na działaniach, których efektem będzie zmniejszanie różnic pomiędzy poziomem funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w powiecie kraśnickim, a innymi powiatami.

W tym celu należy zwiększyć aktywność administracji samorządowej, organizacji pozarządowych i innych podmiotów na rzecz pozyskiwania środków unijnych.

SPIS TABEL

Tabela 1. Dane statystyczne dotyczące osób z niepełnosprawnościami 9
Tabela 2. Liczba wniosków złożonych o wydanie orzeczenia w latach 2021-2024 11
Tabela 3. Liczba wydanych orzeczeń o zaliczeniu do osób z niepełnosprawnościami wydanych w latach 2021-2024 dla osób powyżej 16 roku życia..... 11
Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń o zaliczeniu do osób z niepełnosprawnościami wydanych w latach 2021-2024 dla osób poniżej 16 roku życia 11
Tabela 5. Dane dotyczące hospitalizacji w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Kraśniku w latach 2021-2024..... 17
Tabela 6. Powody hospitalizacji w Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Kraśniku w latach 2021-2024..... 18
Tabela 7. Usługi rehabilitacyjno-terapeutyczne dla mieszkańców powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024..... 21
Tabela 8. Usługi rehabilitacyjno-terapeutyczne dla mieszkańców powiatu kraśnickiego w latach 2021-2024..... 22
Tabela 9. Zakres działań w ramach realizacji zadania wczesnej interwencji w latach 2021-2024 26
Tabela 10. Liczba dzieci oraz formy pracy w Integracyjnym Przedszkolu Miejskim nr 3 w Kraśniku 33
Tabela 11. Kierunki kształcenia w Zespole Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku 35
Tabela 12. Kierunki kształcenia w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie..... 38
Tabela 13. Realizacja pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym 42
Tabela 14. Wykaz zakładów pracy chronionej w powiecie kraśnickim..... 48
Tabela 15. Formy aktywizacji zatrudnieniowej dla osób z niepełnosprawnościami..... 50
Tabela 16. Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w latach 2021-2025..... 55
Tabela 17. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2021-2025..... 57
Tabela 18. Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się w latach 2021-2025..... 59
Tabela 19. Dofinansowanie likwidacji barier technicznych w latach 2021-2025..... 59
Tabela 20. Wnioski złożone i zrealizowane w ramach programu „Aktywny samorząd” 60
Tabela 21. Wnioski złożone i zrealizowane w ramach programu „Aktywny samorząd” w latach 2021-2024..... 62
Tabela 22. Wnioski złożone i zrealizowane do 15.12.2025 r. w ramach programu „Aktywny samorząd”..... 65
Tabela 23. Zakres dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych w latach 2021-2024. 72
Tabela 24. Zakres dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami w latach 2021-2024 72
Tabela 25. Rodziny i osoby korzystające ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej w latach 2021-2024..... 76